

Resource

JANUARI 2023 JAARGANG 17

Journalistiek platform over Wageningen University & Research

Compensatie voor
zwangere
promovendus

Sociaal-culturele
kijk op visserijsector

Honderden
aanvragen
energietoeslag
studenten

Houtsingels
in melkveehouderij

Zonneparkschappen
grazen meer

**Met handschoenen
aan gaat het wel**
Energiecrisis | p.12

WUR moet
betaald
parkeren
invoeren
p.18

Inhoud

NR 9 JAARGANG 17

20

Het geheim
van het veen

24

Dierentuinolifant
redt soort

26

Vluchtelingengezin
onder Wageningen dak

5 Lianenstudie
wint *Resource*
Coverprijs

6 Studenten willen
meer hospiteren

8 Falen & opstaan:
studenten in paniek

10 De stelling: rijke
vrienden goed voor
portemonnee

28 De bijbaan: Sabine
geeft yogales

Kijk voor meer verhalen
en nieuws op onze website
via deze QR-code:

VOORWOORD

Flitsend filmpje

Er is iets mis met de reputatie van WUR. Althans, dat is een van de conclusies die getrokken wordt uit een groot onderzoek van onderzoeksbureau Motivaction, dat de bekendheid moest meten van WUR bij interne en externe groepen. Het goede nieuws is dat WUR een 'hele goede reputatie heeft': een hoog rapportcijfer (7,6: hoger dan andere organisaties en bedrijven die Motivaction onderzocht), maar – zo is te lezen op intranet – er is 'wel' werk aan de winkel. Want het grote publiek weet niet waar WUR voor staat.

Tijdens de nieuwjaarsborrel werd met trots een flitsend filmpje getoond, om te delen met dat grote publiek. Het is een aaneenschakeling van *shiny* wetenschappelijke en corporate marketing-achtige beelden. Zet er een logo van een andere TU bij en die kan 't filmpje ook gebruiken. Er is dus inderdaad werk aan de winkel. 'Gelukkig' zijn er de zogenoemde Brandkey-sessies waarin medewerkers kunnen vertellen hoe ze WUR zien. Misschien gaat dat helpen. Vandaag trappen we het nieuwe jaar weer af met de eerste *Resource*. Daarin onder meer studenten in de kou, WUR'er Marjolijn Dannenburg die een Afghaanse familie in huis nam, en discussie over betaald parkeren op de campus. Voldoende WUR'ers in dit eerste nummer die laten zien waar WUR voor staat.

Willem Andréé
Hoofdredacteur

HUGS & KOEKJES

Afgelopen maandag was het Blue Monday, de meest deprimerende dag van het jaar. Voor studenten Menno Lemmers (Food Technology) en Hidde van der Kemp (Biologie) aanleiding om in Forum hugs en een luisterend oor te bieden aan wie dat wel kon gebruiken. Of op z'n minst een *home made vegan chocolate chip cookie* – ze hadden er zo'n tweeduizend gebakken. 'Wat enorm aardig van jullie! Zo'n vorm van vriendelijkheid betekent veel voor iedereen bij WUR die weleens worstelt met het leven', viel te lezen op de facebookpagina Student Plaza. Voor herhaling vatbaar? Lemmers: 'Misschien wel. Tweeduizend koekjes bakken is best te doen.' ME

Compensatie voor zwangere promovendus

Zwangere promovendi met een baan in een chemisch lab moeten momenteel nog onmiddellijk stoppen met werken. Het werken met oplosmiddelen is gevaarlijk voor de ongeborene vrucht. Verlenging van het contract is niet altijd zeker. Voor de leerstoelgroep is een zwangerschap een kostenpost. Met een nieuwe regeling past WUR daar nu een mouw aan.

De vergoeding bedraagt al naar gelang de situatie enkele tienduizenden euro's en is bedoeld voor verlenging van het contract met de promovendus. Hoogleraar Organische Chemie Han Zuilhof, die de kwestie sinds 2017 aankaart, is blij met de regeling, die volgens hem

een primeur is in Nederland. 'Mijn aio's zeggen: zwangerschap is wetenschappelijke zelfmoord. Verlenging van het contract is namelijk hoogst onzeker en varieert van niet tot volledig.'

Gelijke kansen

Dat komt vooral doordat een leerstoelgroep er bij een zwangerschap financieel bij in schiet. Onder meer de hogere loonkosten tijdens de verlenging worden niet door het UWV vergoed. Zuilhof trok sinds 2017 – het moment dat een van zijn promovendi zwanger raakte – steeds tevergeefs aan de bel, totdat hij zich kon wenden tot de nieuw aangestelde manager diversiteit en inclusiviteit Eva Siebelink.

De nieuwe regeling is maar voor een kleine groep vrouwen per jaar nodig.

'Dit zorgt ervoor dat iemand kan promoveren in de gewenste richting'

Naast werk in sommige chemische labs gaat het ook om werken met bepaalde dieren. Toch is Siebelink blij

met de regeling. 'Het gaat erom dat iedereen gelijke kansen heeft binnen WUR. Dit zorgt ervoor dat iemand kan promoveren in de gewenste richting. En voor de leerstoelgroepen blijft het nu interessant om jonge vrouwen aan te nemen.' RK

Honderden aanvragen energietoeslag van WUR-studenten

Tussen de 500 en 600 Wageningse studenten hebben energietoeslag aangevraagd. Die toeslag van 1.300 euro is bedoeld voor mensen die door de gestegen energierekening financiële hulp nodig hebben. Aanvragen kon tot 31 december 2022.

Eind november stond de teller nog op zo'n 150 aanvragen. Volgens een gemeentewoordvoerder steeg het aantal aanvragen voor de toeslag hard nadat Idealis in december aankondigde de servicekosten vanaf 1 januari 2023 met gemiddeld 71 euro te verhogen. Ook de aanvragen van studenten voor bijzondere bijstand zijn toegenomen.

In eerste instantie raadde het kabinet aan om studenten uit te sluiten van de energietoeslag, maar de rechtbank in Arnhem oordeelde afgelopen zomer dat dat onterecht was. Ook in andere steden stapten studenten naar de rechter, daarbij onder meer gesteund door de Landelijke Studentenvakbond (LSVb).

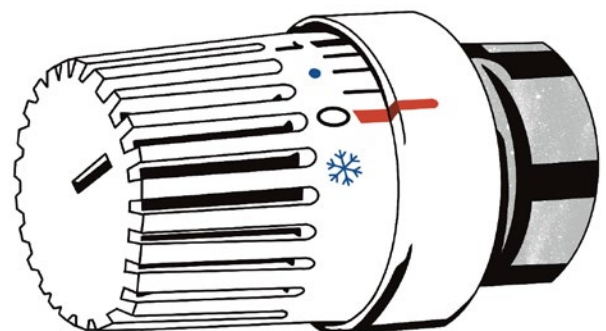
De Wageningse Kamer van Verenigingen (WKvV) riep de gemeente op om de energietoeslag ook aan studenten uit te keren. De gemeente gaf aan dat best te willen, maar te weinig geld en mankracht te hebben om dat voor alle studenten te regelen. 'Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid voor de energietoeslag bij de gemeente neergelegd, maar er geen budget voor beschikbaar gesteld', zei WKvV-voorzitter Jort Hautvast (20) daarover in december.

Voorwaarden

De gemeente Wageningen laat *Resource* weten dat de aanvragen die door studenten zijn gedaan, net als de andere aanvragen, gewoon in behandeling worden genomen. Toch blijft het de vraag hoeveel studenten die energietoeslag uiteindelijk zullen ontvangen: veel studenten voldoen niet aan de

voorwaarden die zijn gesteld, zoals een energiecontract op eigen naam of de minimumleeftijd van 21 jaar. Hautvast: 'Omdat veel studentenhuizen niet aan die of andere voorwaarden voldoen, vallen studenten meestal buiten de boot. Maar ondertussen wordt de enorm gestegen energieprijs wél aan ons doorberekend.' LZ

Zie ook Met handschoenen aan gaat het wel (pagina 12) over wat de energiecrisis voor studenten betekent en welke maatregelen mogelijk in zicht zijn.

14,3

Onderwijsvakbonden presenteerden vorige week de inzet voor een nieuwe cao aan de universiteiten. Ze eisen meer vaste contracten en een salarisstijging van 14,3 procent, omdat de bijstelling van 4 procent in de vorige cao is verdampt door de hoge inflatie. Dit jaar zetten de onderwijsbonden daarom in op 14,3 procent, de inflatie die het CBS afgelopen oktober meldde. Salarissen zouden bovendien elk jaar moeten meegroeien met de stijgende prijzen. HOP

Prijsplafond voor blokverwarming

Ook huurders in studentencomplexen krijgen een lagere energierekening dankzij steun van de overheid.

Om de pijn van de gestegen energierekening voor burgers te verzachten, bedacht het kabinet het prijsplafond: een maximumprijs voor de energie tot een bepaald verbruik per aansluiting. Maar in sommige gebouwen delen huurders met z'n allen één aansluiting, waardoor ze gezamenlijk te veel energie gebruiken om iets aan het prijsplafond te hebben. Dit is vaak zo bij studentencomplexen. Voor hen komt in februari alsnog een regeling die met terugwerkende kracht gaat gelden.

Verhuurders kunnen straks een subsidie voor hun huurders aanvragen. De vraag is nog wel hoe hoog de subsidie per bewoner wordt. Dat zal onder meer afhangen van de energieprijs en het gemiddelde energieverbruik. LZ

Zie ook pagina 12.

Lianenstudie wint Coverprijs 2022

Met een doorslaggevende stem van de jury heeft het proefschrift *Disentangling Lianas* van Paul Hoekstra de Coverprijs 2022 gewonnen.

Na optelling van de punten van jury en publiek was de stand gelijk. In dat geval geeft het jury-oordeel de doorslag. Het (online) publiek koos massaal voor de cover Stevige Poten van Bahadır Can Güz. Bijna een derde (1055) van alle uitgebrachte stemmen ging naar zijn gestileerde kip-met-broze-poten. Maar Hoekstra gaat dus met de Coverprijs aan de haal. Hij is er zelf enigszins door verrast. 'Ik had gezien dat één cover heel veel stemmen kreeg. Dus ik had er geen

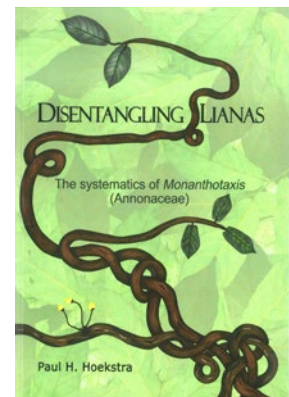
rekening meer mee gehouden. Toch leuk', reageert hij. Met zijn onderzoek beschreef hij 79 lianen van de familie *Monanthotaxis*, een onderdeel van de zuurzakken. Dat 'ontwarren' van de lianen toont de cover tamelijk letterlijk. Het idee voor het ontwerp komt van hemzelf, zegt Hoekstra. 'Mijn vrouw heeft vervolgens een paar schetsjes gemaakt. Daaruit is met photoshop de cover ontstaan.'

Onomatopée

'De tekening pakt de inhoud van de studie als een soort figuurlijke onomatopée', zegt jurylid Han Zuilhof (hoogleraar Organische Chemie). 'De tekening is zowel precies als simpel.' Conservator Speciale

Collecties (Forumbibliotheek) Anneke Groen vindt dat de cover met recht de lading dekt: 'Met zacht kleurgebruik en een verfijnde tekening. Er zit ook dieptewerking in. Erg mooi!' De jury bestond verder uit WUR-woordvoerder Vincent Koperdraat en *Resource*-vormgever Alfred Heikamp.

Aan het publieksdeel van deze 13de editie van de Coverprijs deden 2913 mensen mee. Op ruime afstand van Bahadır Can Güz eindigde *Meervalvoer* van Folasade Esther Elesho (680 stemmen) als tweede en *Moedermelk* van Patrick Schimmel (401 stemmen) als derde. 'Moedermelk springt er wat mij betreft echt uit', vindt jurylid

Heikamp. 'De paginagrote felgele titel laat zien dat tekst niet hoeft onder te doen voor beeld. De titel is krachtig, gedurfd en toont enige urgentie.' RK

Bekijk de covers op resource-online.nl

Studenten willen meer huizen waarvoor gehospiteerd kan worden

Er moeten meer woonruimtes met hospiteerrecht komen, vinden Wageningse studenten. Dat blijkt uit een enquête van een werkgroep die de woonwensen van Wageningse studenten inzichtelijk wil maken.

In die werkgroep zitten vertegenwoordigers van de Wageningse Kamer van Verenigingen, studentenraadspartij VeSte, gemeenteraadspartij Connect Wageningen en de huizencommissies van KSV Franciscus, WSV Ceres, SSR-W, WSR Argo en Nji-Sri. In totaal werd de enquête door 815 studenten ingevuld. Waarschijnlijk bijna allemaal Nederlandse studenten, want de enquête was Nederlandstalig. Volgens de werkgroep is het bijna onmo-

gelijk om nieuwe studentenhuizen te vormen en is er veel onduidelijkheid over de 5-procentsregel (in Wageningen mag maximaal 5 procent van de woningen in een straat een studentenhuus zijn).

Ontevreden

Van de respondenten zegt 23 procent ontevreden te zijn met de huidige woon-situatie. Van die groep zou 70 procent liever in een huis met hospiteerrecht wonen. 81 procent van de respondenten vindt dat hospiteerrecht positief bijdraagt aan een woonsituatie. 70 procent vindt bovendien dat Wageningen onvoldoende woonruimte heeft voor studenten. De werkgroep wil de uitkomsten van de enquête bespreken met de gemeente en Idealis.

Idealis-directeur Bart van As vraagt zich af hoe volledig het beeld is dat uit de enquête naar voren komt: 'Is dit voornamelijk ingevuld door leden van studentenverenigingen of ook door internationale studenten?' Hij vervolgt: 'Wij hebben bijna 6.000 kamers en appartementen, waarvan 3.162 kamers met gedeelde voorzieningen. Van die kamers met gedeelde voorzieningen wordt 52 procent via hospiteren aangeboden en 48 procent via inschrijfduur. Wij zien in onze eigen monitor ook dat hospiteren qua klanttevredenheid het hoogst scoort: het is prettig om je eigen huisgenoot uit te kiezen. Aan de andere kant is hospiteren ook een soort *beauty contest*. Als Idealis willen wij er voor iedereen zijn.' LZ

(Advertentie)

Science Cafe
Wageningen

Space debris

Wednesday, 25th January
Café Loburg
19h45 Live music by Troubagroove
20h15 Science

Speakers
Dr. Dimitra Stefoudi
(Leiden University)
Ir. Peter Batenburg
(TU Delft)

www.sciencecafewageningen.nl

Strijd om het landschap

Landschappen zijn het resultaat van strijd. Die van de mens tegen de natuur en die van mensen onderling. Vier lezingen in de openbare bibliotheek en een expositie in museum De Casteelse Poort laten dat de komende maanden zien. Voormalig WUR-docent Rurale Sociologie Jan Schakel trapt op dinsdag 31 januari af met een lezing over de strijd om de proefvakken bij het oude gebouw van Microbiologie te behouden als moestuin. De reeks vervolgt op 28 februari met een uiteenzetting van oud WUR-medewerker Beatrice Kesler over het uit de klauwen van de woningbouw redden van de uiterwaarden. De toenmalige leerstoelgroep Planologie speelde een belangrijke rol in die strijd. Ook is er aandacht voor de strijd om de natuur in het Binnenveld (28 maart) en het behoud van de Wageningse Eng. De lezingen zijn gratis (zie bblthk.nl).

In het museum besteedt de expositie *De verbeelding van het Landschap* onder meer aandacht aan het 'universitaire landschap' van de vele proefstations en onderzoeksvelden rondom de stad. Die diversiteit aan landschappen was destijds een belangrijk argument om het hogere landbouwonderwijs in Nederland naar Wageningen te halen. De expositie is nog te zien tot 2 april. RK

Zonnepark- schapen grazen meer

Onderzoek naar de combinatie van schapen en zonnepanelen, waarvoor masterstudent Emma Kampherbeek naar Californië trok, leverde haar deze maand een publicatie op in *Applied Animal Behaviour Science*.

Agri-voltaics heet het officieel, dubbel landgebruik waarbij productie van zonne-energie wordt gecombineerd met vormen van landbouw. Emma Kampherbeek onderzocht of zonnepanelen en schapen een gelukkige combinatie is. De inmiddels afgestudeerde masterstudent Animal Sciences ging ervoor naar Californië, waar ze op de Gold Tree

Het microklimaat rond de panelen zorgt voor een hoger eiwitgehalte

Solar Farm onderzoek deed naar wat ze zelf 'solar sheep' noemt: schapen die zonneparken begrazen. Ze bestudeerde onder meer via datalog-

gertjes op hun halsbanden hoe de schapen zonneparken gebruiken als foerageerplaats. Ook bekeek ze welke invloed de aanwezigheid van zonnepanelen heeft op de voerkwaliteit in zo'n mediterrane klimaat.

Hittestress

Ze constateerde dat de schapen meer grazen op percelen met zonnepanelen dan op vergelijkbare percelen zonder. Kampherbeek verklaart dat ten eerste door de bescherming die de zonnepanelen de schapen bieden tegen hitte en barre weersomstandigheden, waardoor de graastijd toeneemt. Ten tweede speelt mee dat de zonnepanelen de vegetatie beïnvloeden: het microklimaat rond de panelen (meer schaduw, meer condens) zorgt voor een hoger eiwitgehalte en betere verteerbaarheid.

De situatie in Nederland is natuurlijk anders dan in Californië, erkent Kampherbeek. Maar er zijn wel parallellen te trekken, zeker met het oog op klimaatverandering. Ze wijst erop dat in de afgelopen tien jaar de gevallen van hittestress en sterfte daardoor aanzienlijk zijn toegenomen in de Nederlandse veestapel. ME

Twan Stoffers met in de cuvet v.l.n.r.: blankvoorn, brasem, windes, nogmaals windes en marmergrondel. • Foto Twan Stoffers

Een fijne kraamkamer is niet genoeg

Om de kans op overstromingen te verminderen, zijn de afgelopen decennia de uiterwaarden drastisch op de schop gegaan. Die ingrepen leveren in theorie prima kraamkamers op voor vissen. Toch is de visstand in de rivieren niet toegenomen. Promovendus Twan Stoffers zoekt uit wat er aan de hand is.

Die kraamkamers voldoen eigenlijk prima, is zijn conclusie. Zolang er maar diversiteit genoeg is in de leefomgevingen die door de herstelprojecten worden gecreëerd. Jonkies van typische riviervissen die stromend water nodig hebben, zoals de sneep, serpeling en windes,

'Elke soort heeft zijn eigen optimale habitat, die tijdens de groei verandert'

doen het goed in nevengeulen. Daar komen ze tot vier keer meer voor dan in strangen, water dat maar aan één kant met de rivier is verbonden. De grootste dichtheid aan vis komt daarentegen juist in strangen voor, waar geen stroming is. Stoffers: 'Daar doen vooral de brasem, blankvoorn

en baars het goed. Dat zijn algemene soorten die geen stroming nodig hebben. Van de jonge riviervissen hoort 80 procent tot die drie soorten.' Die algemene soorten komen ook in nevengeulen voor en daarmee is de biodiversiteit daar het grootst.

Waterstand

Aan de gevonden resultaten ligt een uitvoerig meetprogramma van Stoffers ten grondslag. De data daaruit werden gevoegd bij een onderzoek dat Rijkswaterstaat heeft uitgevoerd naar de ecologische kwaliteit van 46 herstelde uiterwaarden. Het totaal laat zien dat de ideale kraamkamer niet bestaat. Stoffers: 'Elke soort heeft zijn eigen optimale habitat, die tijdens de groei verandert. De diversiteit aan habitats is dus belangrijk.'

En toch verbeteren die kraamkamers de visstand in de rivier niet aanmerkelijk. De oorzaak zit 'm volgens Stoffers deels in de verbinding met de rivier. 'Na het eerste jaar in de kraamkamer trekken veel van de echte riviervissen naar de rivier. En daar gaat het mis. Vaak verliest een kraamkamer door dalende waterstanden al vroeg in het seizoen die verbinding.' RK

[Falen&opstaan]

Een mislukte proef, een vergissing in je model, een afgewezen artikel: in de wetenschap wordt het al gauw bestempeld als falen. En erover praten? Dacht het niet. In deze rubriek doen collega's dat juist wel. Want falen is nuttig. Dit keer Sander Gussekloo, universitair docent Experimentele Zoölogie.

Tekst en illustratie Stijn Schreven

'Toen ik begon als docent in Utrecht, werd mij gevraagd om de collegereeks 'Overzicht Dierenrijk' te geven voor biomedische studenten. Er lag al een collegeserie van mijn voorganger, maar ik was jong en enthousiast, dus wilde het helemaal opnieuw doen, op mijn manier. Ik begon bij de sponzen en dan langzaam door naar de ontwikkeling naar vertebraten (gewervelden, red.), met onderweg allerlei leuke details over diergroepen.

Na het eerste college kwamen de studenten in grote paniek naar mij toe. Moesten ze dit allemaal weten? Ik was eerst verrast: iedereen vindt dit toch interessant, dacht ik als bioloog. Daarna kwam het gevoel: ojee, wat heb ik aangericht? Ik legde uit dat alleen de grote lijnen belangrijk waren, maar omdat ik het al verteld had, gingen ze toch twijfelen wat ze op het tentamen konden krijgen. Voor mij was het een les dat ik me echt moest richten op de doelgroep en opleiding. Dat benadrukte mijn voorganger ook. Wat willen de studenten weten, wat is hun achtergrond? Wat vertel ik wel en wat niet? Ik sparde met collega-docenten. In het tweede college vatte ik het vorige samen in hoofdpunten.

Ik probeerde de studenten gerust te stellen dat al die details misschien interessant waren maar niet nodig om het tentamen te halen. De paniek was over. De andere colleges paste ik ook aan. Ik besepte dat het me meer vol-

'Na het eerste college kwamen de studenten in grote paniek naar mij toe. Moesten ze dit allemaal weten?'

doening geeft om wat minder te vertellen als de studenten de stof daarmee beter begrijpen, dan dat ik mijn eigen 'kindje' kwijt kan. Bij WUR ken ik inmiddels de groep en het onderwijsprogramma goed. Ik weet wat de studenten wel en niet weten. Bij de cursus Evertrebraten (ongewervelden, red.) stelt ieder jaar wel een student een vraag waarop ik het antwoord niet weet. Dan ga ik zoeken en kom ik altijd leuke dingen tegen. Zo kan ik alsnog in de details duiken voor wie dat wil.

Model voor beter fruittransport

Thijs Defraeye, hoogleraar bij Food Quality and Design, wil met een 'zelfzorgvoedselsysteem' de beslissingen die mensen nemen tijdens transport en opslag meer uniform maken.

Tijdens gekoeld transport van groente en fruit beslissen verschillende mensen of een lading goed of slecht is. Dat doen ze op basis van hun eigen ervaring of beperkte gegevens uit een steekproef. Daardoor krijg je grote variatie in de beslissingen in de keten. Thijs Defraeye wil modellen ontwikkelen waarmee iedereen die beslissingen op dezelfde manier kan nemen, met minder expertise. Hij is eind vorig jaar benoemd tot buitengewoon hoogleraar

Met beperkte gegevens kan het model een totaalbeeld voorspellen

Data and simulations for self-care postharvest fresh-food supply chains bij de vakgroep Food Quality and Design. Defraeye ontwikkelt een zelfzorgvoedselsysteem,

zodat iedereen in de leveringsketen op basis van dezelfde informatie een beslissing kan nemen. Aan de hand van beperkte gegevens, bijvoorbeeld van één temperatuursensor, kan het zelfzorgsysteem een totaalbeeld voorspellen, zoals de kwaliteit van de hele vracht, is het idee. Het model maakt hiervoor gebruik van natuurkundige simulaties die uit de gegevens aanvullende kenmerken halen van de vracht. 'Zo kun je intelligentere beslissingen nemen', aldus de hoogleraar.

Aardbeien

Voor het transport van citrusvruchten en aardbeien heeft Defraeye met collega's vorig jaar al modellen ontwikkeld om de kwaliteit te voorspellen en te vertalen naar acties voor betrokkenen in de toeleveringsketen. Het aardbeimodel liet zien dat de houdbaarheid – onder invloed van temperatuur en luchtvochtigheid – afhankelijk is van het ontwerp van de bakjes. Daaruit destilleren de onderzoekers vervolgens kritieke punten van kwaliteitsverlies voor elk type verpakking. ss

Sociaal-culturele kijk op Nederlandse visserijsector

Binnen twee dagen zestig volledig ingevulde vragenlijsten. De respons op het onderzoek van Marloes Kraan (Wageningen Economic Research) over Nederlandse visserijgemeenschappen, zegt al iets over de situatie. 'Veel vissers voelen zich in de steek gelaten.'

Kraans onderzoek is onderdeel van een grotere impactstudie naar de visserij, die voortvloeit uit twee moties die de Tweede Kamer eind 2021 aannam. Strekking: breng de impact in kaart van de vele beleidsveranderingen van de laatste jaren, zowel voor de visserij, de keten als voor de visserijgemeenschappen. 'Dat laatste is echt nieuw', benadrukt Kraan. Het verklaart waarom ze naast schippers ook bemanningsleden en vissersvrouwen bevraagt. 'We proberen te begrijpen hoe de visserijbedrijven in die gemeenschappen geworteld zijn. Dan gaat het dus ook om de bemanning en de vrouwen en de gezinnen', legt ze uit.

Bij de start van het onderzoek begin 2022 zat de Nederlandse visserijsector al in zwaar weer, onder meer door Brexit, het Europese verbod op pulsvissen en de forse schaalvergroting van wind op zee. Kort daarop brak de oorlog in Oekraïne uit, met al heel snel grote gevolgen voor de brandstofprijzen. Kraan: 'Het was een soort stresstest voor de visserij. Gaandeweg ons onderzoek zagen we de sector ineensinken. Veel kotterschippers concludeerden dat ze eigenlijk geen toekomst meer zagen.'

Besodemierterd

Bij de vorige visserijcrisis, in 2008, werd ook een enquête verspreid. Deze bouwde daarvoor een belangrijk deel op voort, zodat de gegevens te vergelijken zijn. Nieuw is de component over subjectief sociaal welzijn. Kraan: 'Visserij is meer dan vissen en biologie. Ook binnen Europa is

Bijvoorbeeld in Volendam is goed merkbaar hoe bepalend visserij is voor de gemeenschap.

nu veel meer aandacht voor de sociale kant. Als sociale wetenschappers hebben we daar ook keihard voor gewerkt.'

Kraans missie: duidelijk maken wat de Nederlandse visserij nou precies is, het belang ervan verhelderen – niet alleen economisch, maar ook socio-cultureel – en aanknopingspunten vinden voor beter visserijbeleid.

'Visser is bij uitstek een beroep dat iemand kiest vanuit passie en historie'

woedend', merkt Kraan. 'Het is ook lastig te verteren dat na jaren visserijbeleid dat draaide om het voorzorgsbeginsel en goed impact-onderzoek, er toch een streep gaat door pulsvissen – terwijl het uittentreuren is onderzocht en goedge-

keurd. Of dat windparken grootschalig in zee worden gezet zonder dat de effecten goed bekend zijn. Veel vissers voelen zich besodemierterd. Net als de boeren.'

Pijnlijk proces

Verdriet is er ook. 'Denken over stoppen is voor veel schippers een pijnlijk proces waarover lang is gezweven. Visser is bij uitstek een beroep dat iemand kiest vanuit passie en historie. Het is niet zomaar werk, maar deel van iemands identiteit. Als vissers stoppen, raken ze iets kwijt wat er altijd is geweest. Wat doet dat met de vissers, hun gezinnen, hun omgeving en met hun toekomstbeeld? Zijn er factoren die het verlies verzachten, en welke dan? De vragenlijsten draaien om dit soort inzichten.'

Inmiddels zijn er een kleine tweehonderd ingevuld. Kraan hoopt dat nog veel meer vissers meedoen, zodat goed vergelijkingen te maken zijn tussen visserijen en gemeenschappen. De vragenlijsten staan nog tot eind januari open. ME

Houtsingels: studie naar meerwaarde voor melkveehouderij

Houtsingels en -wallen hebben ecologische en landschappelijke waarde, maar zijn ze ook functioneel én financieel inpasbaar te maken in de melkveehouderij? Dat is kortweg de vraag achter het project Houtwal 2.0 van agro-innovatiecentrum De Marke.

Voor het project ontwerpen en analyseren onderzoekers van Wageningen Plant Research en het Louis Bolk Instituut verschillende typen houtsingels, met variaties in bijvoorbeeld beplantingsmix, hoogte en situering, die passen bij het kleinschalige cultuurlandschap en de droge zandgrond van de Achterhoek. 'Het idee is om op De Marke een soort etalage te creëren waarmee boeren kunnen zien wat zoal de mogelijkheden zijn', aldus

projectleider Rob Geerts (Wageningen Plant Research, Agrosysteemkunde). Aanvullend daarop is het de bedoeling dat ook bij twee Achterhoekse melkveehouderijen een functionele houtsingel wordt ingeplant.

Verdienmodel

Houtwallen 'op waarde zetten', zoals Geerts het noemt, is misschien wel het belangrijkste aspect van het project. 'Er ligt een enorme opgave in Gelderland, eigenlijk in heel Nederland, wat betreft biodiversiteit en aanplant van bos en boschages. Om de grondgebruikers daarin mee te krijgen, en in Gelderland zijn dat voornamelijk boeren, zal er een goed verdienmodel moeten komen', vertelt hij – zeker omdat de aanplant van houtsingels

bij melkveehouders ten koste gaat van het gewasproductieareaal en de mestplaat-singsruimte: die vierkante meters mogen niet meer meetellen.

De uitdaging is dus om houtsingels functies te geven waarmee ze goed inpasbaar zijn in de melkveehouderij. Geerts: 'Denk bijvoorbeeld aan voederbomen; aanplant die rijk is aan mineralen, sporenelementen en gezonde stoffen waarvan de koeien naar behoefte kunnen vreten, als een soort natuurlijke medicijnkast.' Andere functies die het project onderzoekt, zijn de verwaarding van de CO₂-opslag en de opname van stikstof en fijnstof. Het project wordt gefinancierd vanuit het provinciaal Actieplan Natuurinclusieve Landbouw Gelderland en loopt in ieder geval tot en met medio 2024. ME

DE STELLING

Voor promovendi zijn de stellingen bij het proefschrift een gelegenheid om hun persoonlijke en professionele overtuigingen voor het voetlicht van wetenschap en maatschappij te brengen. In deze rubriek lichten zij hun meest prikkelende stelling toe. Dit keer een stelling van Zhihong Lyu, die op 14 december promoveerde bij Fysica en Fysische Chemie van Levensmiddelen.

'Bevriendt zijn met rijke mensen spekt je rekening'

'Deze stelling is eigenlijk gebaseerd op een artikel in *Nature*, waarin 21 miljard Facebook-vriendschappen werden onderzocht. De vraag was waarom mensen uit de ene omgeving makkelijker uit armoede ontsnappen dan uit de andere. De studie liet zien dat mensen die wonen in wijken met sterkere economische verbindingen, dus met vriendschappen ook buiten de eigen klasse of inkomensgroep, later een beter inkomen verwerven. Het gaat daarbij niet alleen om geld. Natuurlijk is het zo dat vriendschappen met mensen met een hogere economische status kunnen helpen als je financiële problemen hebt of een bedrijf wilt beginnen. Maar het gaat ook om sociaal kapitaal: een hoger inkomen betekent in het algemeen dat je succesvol bent binnen jouw expertiseveld. Rijke vrienden

zijn vaak ook rijk aan kennis en ervaring. Zij kunnen je in contact brengen met anderen binnen hun netwerk, hetgeen je betere kansen kan geven. Ik herken mezelf in dit *Nature*-artikel. We leven in een samenleving waarin een individuele inspanning onvoldoende is voor succes. Je hebt een team om je heen nodig. Ik wil later graag een eigen bedrijf beginnen en ik heb het sociale kapitaal verworven om de basis te leggen. Als mijn 'rijke vrienden' succes hebben binnen hun domein, kunnen zij mij helpen met hun ervaring en connecties. En op een dag ben ik dan wellicht een 'rijke vriend' voor anderen.' CJ

Dijkgraaf

Net voor kerst kwam minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap Robbert Dijkgraaf met een 'dringende oproep' aan alle colleges van bestuur om als universiteiten te stoppen met actieve werving van internationale studenten. Ik heb Dijkgraaf hoog zitten en ik vind dat zijn beslissingen als minister tot nu toe hebben laten zien dat hij echt iemand uit de praktijk van de wetenschap is en overwegend met verstandig beleid komt. Maar deze oproep kwam hem op veel kritiek te staan en ook ik was lichtelijk verbaasd over de toon en inhoud ervan. Toen ik er even in dook, werd me meteen duidelijk dat onze minister zelf ook liever anders had gewild. Niet alleen werd hij door de Kamer via een motie gedwongen de oproep op te stellen, hij had diezelfde motie eerder zelfs ontraden. De minister schreef voorts:

'Vrijdag 9 december jl. heb ik de Tweede Kamer gemeld aan de motie gehoor te willen geven, maar dat de instellingen mij tevens hebben verzocht om enige ruimte voor maatschappelijk werk ten behoeve van tekortsectoren en krimpregio's te behouden. Ik heb de Kamer voorgesteld – ondanks het feit dat dit meer ruimte vraagt dan de motie in de huidige vorm biedt – om ruimte te laten voor werving voor (regionale) tekortsectoren.'

Guido Camps

De vertaling van het politiek-Haags 'ondanks het feit dat dit meer ruimte vraagt dan de motie in huidige vorm biedt' is simpelweg 'beste Kamer, jullie motie is kortzichtig, dus ik probeer er nog iets van te maken door er zelf wat aan toe te voegen'. Met deze toevoeging biedt deze minister de raden van bestuur een joker om zich niets van het 'dringende' advies aan te trekken.

Om alle problemen met academische werkdruk, financiële prikkels en huisvestingsproblematiek in de grote steden symbolisch

in de schoenen te schuiven van internationale studenten was buitengewoon gemakzuchtig van de Kamer. De kritiek aan Dijkgraafs adres

'De kritiek aan Dijkgraafs adres had gericht moeten zijn aan de Kamer'

had gericht moeten zijn aan de Kamer. Dijkgraaf probeert er het beste van te maken door de discussie expliciet te verbreden naar de vraag: waar wil Nederland heen met haar hoger onderwijs? De hoogleraar Fysica blijkt gelukkig een handig politicus, daar gaan we als sector nog veel plezier van hebben.

Guido Camps (39) is dierenarts en onderzoeker bij Humane Voeding en OnePlanet. Hij houdt van bakken, bijen houden en bijzondere dieren.

Studenten extra hard getroffen door energiecrisis

‘Met handschoenen aan gaat het wel’

Sinds de oorlog in Oekraïne uitbrak, zijn de energieprijzen enorm gestegen. Ook studenten worden hard geraakt in hun portemonnee. Dat heeft gevolgen voor de studenten zelf, hun huizen en de studentenverenigingen.

Tekst Luuk Zegers

Studentenhuisvester Idealis maakte begin december bekend dat hun huurders vanaf 1 januari 2023 veel meer geld kwijt zijn aan servicekosten: gemiddeld 71 euro per maand extra (een stijging van 127 procent). Dat bedrag kan hoger of lager uitvallen afhankelijk van het type kamer, het gebouw, het verbruik en andere factoren. Zo is een studentredacteur van *Resource* die in

Dijkgraaf woont nu 389 euro per maand kwijt aan woonlasten in plaats van 302 euro. Idealis sprak van ‘een behoorlijke aanslag’ op de financiële situatie van studenten.

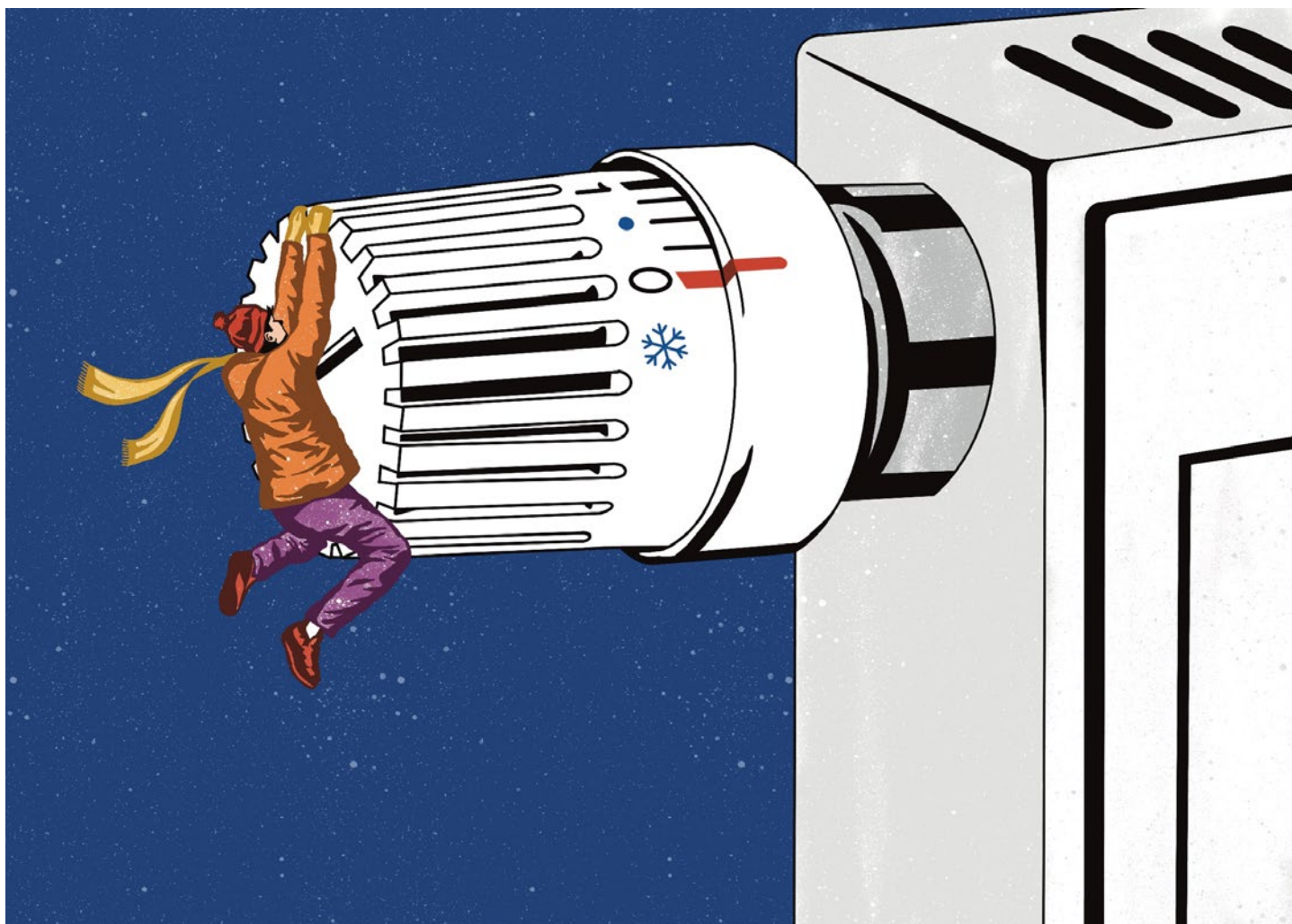
De grootste studentenhuisvester van Wageningen probeert huurders op de hoogte te houden van ontwikkelingen. Zo werd een nieuw e-mailadres geopend voor vragen over de energierekening. Ook lobbyt Idealis samen met andere studentenhuisvesters, studentenverbonden, universiteiten en andere organisaties bij de overheid voor steunmaatregelen voor studenten. Want ondanks hun lage inkomens komen studenten daarvoor meestal niet in aanmerking. Martijn Balke, manager bedrijfsvoering van Idealis: ‘Je ziet vaker dat studenten – bewust of onbewust – worden vergeten bij het maken van beleid. Het is krom dat steunmaatregelen niet zouden gelden voor studenten: zij zijn net zo goed inwoners van de gemeente en zij moeten óók een hogere energieprijs betalen.’ De lobby lijkt vruchten af te werpen: inmiddels is er beweging in Den Haag en naar verwachting zal er

eind februari meer duidelijk zijn over bijvoorbeeld het prijsplafond voor energiekosten in studentenflats met blokverwarming (zie kader pagina 14).

Dat studenten straks ook in aanmerking komen voor een deel van de steunmaatregelen betekent niet dat de zorgen voorbij zijn, zegt Balke. ‘Mensen vergeten vaak dat de tarieven onder het prijsplafond nog steeds enorm stijgen ten opzichte van vorig jaar. Het betekent slechts dat de pijn iets wordt verzacht, maar hoeveel precies, dat weten we nog niet.’

Ondertussen druppelen de vragen van bewoners binnen. Kunnen er geen individuele energiemeters worden geïnstalleerd in complexen met blok-

‘Als huurders schrijven dat ik gelynacht moet worden, accepteer ik dat niet’

Studenten komen nog niet in aanmerking voor steunmaatregelen voor de gestegen energiekosten • Illustraties Valerie Geelen

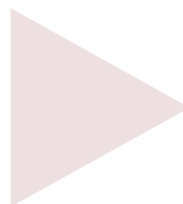
verwarming? Nee, zegt Balke, omdat het plaatsen van een tussenmeter per kamer of gang honderden euro's per kamer kost en die kosten moeten uiteindelijk via de huur worden betaald. 'Dat weegt niet op tegen de mogelijke besparingen die dit kan opleveren.' Ook vragen enkele bewoners zich af waarom zij zuiniger met energie om zouden moeten gaan terwijl hun burens voluit stoken en iedereen aan het einde van de maand toch hetzelfde aan energiekosten betaalt. 'Besparen van energie heeft zin, maar bewoners van een complex moeten dit wel samen doen.'

Gespannen verhoudingen

Bij andere verhuurders stijgen de woonlasten soms nog harder, wat kan

zorgen voor gespannen verhoudingen tussen huurders en verhuurders. Zo schrokken bewoners van studentencomplex Beringhem in Bennekom zich een ongeluk toen hun servicekosten vorig jaar in een paar stappen meer dan verdubbelden. Bachelorstudent Bos- en Natuurbeheer Bob Schobbers (20): 'In 2021 betaalde ik ongeveer 525 euro per maand waarvan 142 euro servicekosten. Vanaf januari 2022 werd dat 581 euro per maand waarvan 198 euro servicekosten. In oktober en november 2022

'Besparen heeft zin, maar bewoners van een complex moeten dit wel samen doen'

steeg het opeens fors, naar 740 euro per maand waarvan 348 euro servicekosten. In december betaalde ik bijna 800 euro waarvan 405 euro servicekosten.' In januari daalden de servicekosten weer, waardoor hij deze maand zo'n 680 euro kwijt is aan woonlasten.

Voor Beringhem-bewoners is het niet altijd even duidelijk waarom de servicekosten zo fluctueren, vertelt Schobbers. Ook was het contact met de verhuurder soms lastig, zegt hij. 'Ik kreeg bijvoorbeeld een brief onder mijn deur geschoven met de dringende oproep een openstaande factuur van bijna 800 euro te betalen die zogenaamd al lange tijd open stond en dat ze anders langs zouden komen om dat bedrag te innen. Toen ik mailde waar die factuur vandaan kwam omdat ik mijn huur gewoon had overgemaakt, bleek het om

een foutje te gaan.' Ondertussen hadden meerdere bewoners vragen over de servicekosten. Om die te beantwoorden zou er in oktober een bijeenkomst zijn, vertelt Schobbers. 'Maar in een privé-WhatsAppgroep van bewoners zijn toen op een spottende manier bedreigingen

'Het is krom dat steunmaatregelen niet gelden voor studenten'

richting de verhuurder JW Vastgoed Management geuit. Die berichten kwamen bij hen terecht en zij zijn toen niet komen opdagen.' Beringhem-bewoners zijn naar de huurcommissie gestapt om de gang van zaken te laten onderzoeken.

Begrip

Johan Wagteveld van JW Vastgoed Management in Ede bevestigt dat er tussen zijn kantoor en een deel van de huurders sprake was van een gespannen verhouding. 'Als mensen schrijven dat ik gelyncht moet worden of mij kanker-Johan noemen, accepteer ik dat niet. Hoe een klein deel van de huurders zich gedraagt jegens onze medewerkers is absurd. Het is jammer dat andere bewoners daar de dupe van zijn, maar we hebben toen besloten om vragen alleen nog schriftelijk te beantwoorden.' Het excuus dat het grappig was bedoeld, begrijpt hij niet. 'We willen een goede verhouding hebben met de huurders, maar wederzijds respect is hiervoor wel het uitgangspunt.'

'Op basis van de enorme stijging van de energiekosten vanaf 1 januari 2022 werd het verschil tussen het voorschotbedrag en de daadwerkelijke verbruikskosten zo groot, dat wij besloten om in oktober 2022 tussentijds af te rekenen', zegt Wagteveld. 'Die extra kosten zijn in de laatste maanden van 2022 bovenop het voorschotbedrag in rekening gebracht. Zo worden huurders bij de eindafrekening niet geconfronteerd met enorme naheffingen. Dat doen wij bij al onze complexen en het is conform het beleidshandboek van de huurcommissie. Alle vragen van huurders hebben

Steunmaatregelen

De overheid probeert mensen op meerdere manieren te helpen het hoofd boven water te houden in de energiecrisis, maar lange tijd vielen veel studenten buiten de boot.

- Zo is er sinds deze maand een prijsplafond, waardoor mensen tot een bepaalde hoeveelheid energiegebruik (het plafond) niet méér hoeven te betalen dan een vastgesteld 'plafondtarief'. Veel studentenhuizen, zoals de Wageningse sterflats, maken gebruik van blokverwarming, met één grote gedeelde aansluiting. Geen eigen energiemeter dus en gezamenlijk komen ze altijd boven het energieplafond uit. Lange tijd leek het erop dat deze groep, onder wie veel studenten, dus buiten de boot zou vallen, maar halverwege december kondigde Minister Rob Jetten (Energie) een aparte regeling aan. Die wordt eind februari verwacht.
- Ook kwamen veel studenten niet in aanmerking voor de twee keer 190 euro compensatie die huishoudens kregen voor hun energierekening in november en december. Waarom niet? Omdat studenten(huizen) vaak geen eigen contract hebben met hun energieleverancier. Ook hier wil Jetten iets aan doen. Hoe, moet eind februari duidelijk worden.
- Dan is er de eenmalige energietoeslag van 1.300 euro voor huishoudens met een laag inkomen. Op advies van het ministerie van Sociale Zaken worden studenten hier meestal van uitgesloten. Die uitsluiting is onterecht, zeggen lokale en landelijke studenten-vertegenwoordigers, zoals de Wageningse Kamer van Verenigingen. Veel studenten hebben inkomens die laag genoeg zijn om in aanmerking te komen voor de toeslag, maar vaak voldoen ze niet aan andere voorwaarden. Studentenvakbond LSVb roept studenten op om de energietoeslag toch aan te vragen, bezwaar te maken als die wordt afgewezen en vervolgens naar de rechter te stappen als ook dat bezwaar geen gehoor vindt.

wij gebundeld en in een algemene mail inclusief toelichting met specificaties aan alle huurders gestuurd.’

‘Natuurlijk delen wij de zorgen van onze huurders over hoge voorschotbedragen,’ vervolgt Wagteveld, ‘maar het is helaas wel de realiteit. Als de overheid met een oplossing komt om de complexen met blokverwarming zoals Beringhem te compenseren, zullen wij dat ook aan de huurders uitkeren.’

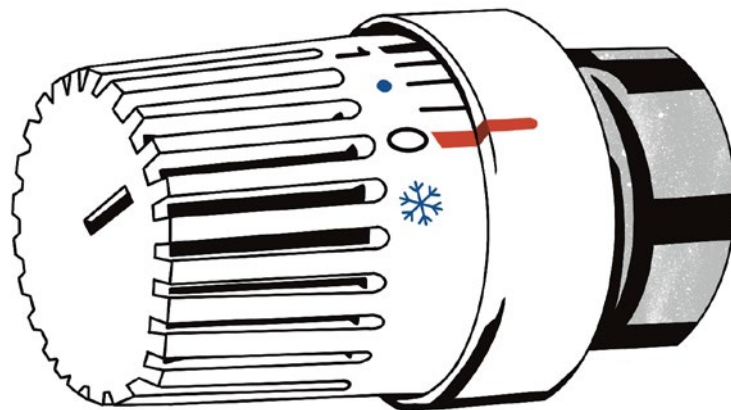
Schobbers zegt dat hij wel snapt dat JW Vastgoed de gestegen energiekosten doorberekent aan de huurders. ‘Maar het is wel heel veel geld.’ Hij hoopt dat de overheid studenten gaat helpen met de rekening. ‘Ik heb een fijne kamer, maar als ik daar opeens 700 of 800 euro per maand aan kwijt ben in plaats van 600 euro, moet ik echt iets anders zoeken. Mijn buurvrouw zit in hetzelfde schuitje. We wachten het af.’ ■

Ben je student en kom je in acute geldnood? Mogelijk kun je aanspraak maken op het Louise O. Fresco Fonds. Dat heeft Fresco bij haar vertrek opgericht om WUR-studenten die door overmacht in financiële problemen komen, te helpen. Je moet kunnen aantonen dat je het geld niet hebt, niet kan lenen en niet extra kan werken naast je studie.

Kou in de kroeg

Ook bij studentenverenigingen wordt rekening gehouden met de stijgende energierekening. ‘Dat moet ook wel’, zegt Ceres-voorzitter Cas Struker. Toen de temperatuur na de zomer daalde, werden alle verwarmingen uitgezet en de knoppen eraf gedraaid, zodat niemand ze weer aan kon zetten. ‘We verwarmen nog met gas, dus het is niet te doen om de hele sociëteit warm te houden. Maar toen we als bestuur op een gegeven moment met drie truien en handschoenen aan zaten te werken en het alsnog koud hadden, hebben we besloten om de ruimtes waar we overdag werken toch enigszins te verwarmen. Niet dat het hier nu warm is, maar je kunt zonder handschoenen aan werken.’ In de kroegzaal staat de verwarming nog uit. ‘Aan het begin van de avond is het daar dus koud, maar als er veel mensen zijn, wordt het vanzelf warmer. Bij bijzondere gelegenheden of diners wordt het haardvuur aangestoken en worden elektrische kacheltjes neergezet.’ Leden hebben begrip voor de koude sociëteit, zegt Struker. ‘Als we hierop besparen, kunnen we andere dingen wel blijven doen.’

De duurzaamheidscommissie (DuurCo) van Ceres heeft samen met de gemeente een project opgezet om studentenhuizen te verduurzamen. ‘De gemeente wil energiearmoede in Wageningen bestrijden’, vertelt DuurCo-voorzitter Jasper Breeuwsma. ‘Bij dat project komt een verduurzamingsteam — de Tochtbusters — langs om de isolatie van huizen op een laagdrempelige manier te verbeteren, helemaal gratis. Denk aan raamfolie, radiatorfolie en tochtstrips. Wij stelden voor om dat ook bij studentenhuizen te doen.’ De gemeente reageerde enthousiast, dus stuurde de DuurCo een vragenlijst rond in studierend Wageningen. 55 studentenhuizen gaven zich op. ‘Studentenhuizen hebben vaak nog enkel glas. Raamfolie helpt om meer dan 50 procent van de warmte beter binnen te houden. Dat kan dus een hoop opleveren.’ Inmiddels is de bestelling voor het isolatiemateriaal geplaatst. ‘Twee Tochtbusters komen binnenkort op onze sociëteit uitleg geven hoe we dat moeten installeren.’

‘Als er veel mensen zijn, wordt het vanzelf warmer’

DIEPZEESPION

In Burgers' Zoo in Arnhem doet promovendus Fee Smulders onderzoek naar de gewoonten en de leefomgeving van de zeekoe. Eigenlijk is wat zij doet in Arnhem een tussenstap: Smulders en dierentuinmedewerkers laten een van de drie zeekoeien van Burgers' Zoo ongeveer een maand wennen aan een speciale onderwatercamera die voorzien is van zuignappen. De proef moet vooral aantonen of de camera goed blijft zitten en op welke plek die het best kan worden bevestigd. Smulders reist in de zomer richting Mexico en wil het apparaat, met een waarde van rond de tienduizend euro, dan op wilde zeekoeien vastmaken. ^{WA}

Foto Theo Kruse

Moet WUR betaald parkeren invoeren?

Het is weer ouderwets druk op de weg en op de campus. De parkeerplaatsen staan vol auto's en aan het einde van de werkdag is het filerijden naar de rotonde. Een studentenactiegroep pleitte in december voor een ander gebruik van de parkeerplekken. Als corona en actievoeren niet helpen, is betaald parkeren dan een oplossing? Tekst Redactie Resource • Illustratie Ilya Bouwknegt

Martijn Derks

docent bij Fokkerij en Genetica

'Mensen stimuleren om met de fiets of het openbaar vervoer naar de campus te komen, is goed, maar voor mij geen optie. Ik woon in Wellerlooi in Noord-Limburg, ongeveer een uur rijden. Met het openbaar vervoer zou ik ruim twee uur onderweg zijn.

Voor de mensen die met de auto komen, is het ov gewoon geen goede optie, neem ik aan. Ik denk dus niet dat er opeens heel veel minder mensen met de auto komen als betaald parkeren wordt ingevoerd. De huidige infrastructuur ontmoedigt het trouwens nu al om met de auto te komen. Als je om vijf uur naar huis wilt, sta je op de campus in de file. Ik ga meestal rond vier uur of na zessen naar huis, dan is het wel te doen.' LZ

Jacco Bontekoe

student en lid actiegroep Nieuwe Mobiliteit Wageningen

'We willen een biodiverse en toekomstbestendige campus met ruimte voor leven, ontmoeting, onderzoek en studie. Dan moeten we de ruimte goed gebruiken. Op dit moment hebben we meer dan tien voetbalvelden aan autoparkeerplekken op de campus. Die ruimte is niet gratis. **Waarom subsidiëren we autogebruik met gratis onderdak?**

Betaald parkeren kan mensen stimuleren vaker te fietsen of te carpoolen. Het is wel belangrijk dat betaald parkeren samen met andere maatregelen wordt ingevoerd, zoals betere ov-verbindingen en centrale parkeerplekken buiten de campus. Een goede regenbroek kan ook wonderen doen. En de ruimte die vrijkomt moet goed gebruikt worden, bijvoorbeeld voor natuur of huisvesting. Als we een campus willen met minder auto's, dan is betaald parkeren of parkeerregulatie in het algemeen een goede eerste stap.' LZ

Thomas Olijhoek

Facilities and Services en manager Green Office

'Als Green Office Wageningen zijn we voor het stimuleren van duurzaam vervoer, maar ook voor het ontmoedigen van niet-duurzame manieren om naar de campus te komen. Het betaald parkeren past daarbinnen, dus daar zijn we voorstander van. Maar we zijn ons bewust van de implicaties die dat heeft voor zowel de campus als de buurten om de campus heen. De kans bestaat dat mensen in de omliggende woonwijken gaan parkeren. De campus zou er dan niet duurzamer op worden, want de som van auto's blijft gelijk. Dat kan niet de bedoeling zijn. Als de gemeen-

te ook parkeergeld gaat heffen in de omliggende woonwijken, of daar alleen parkeren voor omwonenden invoert, voorkom je dat. Dat zou de gemeente dan wel moeten handhaven. **Betaald parkeren op de campus zal dus altijd in overleg moeten gebeuren met de gemeente.**' ^{SS}

Yavanna Aartsma
onderzoeker bij Entomologie

'Ik ben niet pro-auto, maar **betaald parkeren voelt als een boete om te komen werken.** Ik vind het niet netjes als ik als het ware salarisvermindering krijg ten opzichte van iemand met hetzelfde contract die toevallig in Wageningen woont. Dat neemt niet weg dat de drukte op de campus frustrerend is. Soms sta ik wel een kwartier in de file naar de rotonde voordat ik de campus af ben. Ik woon 55 kilometer van de campus, het ov zou me drie uur per dag kosten.

Ik zie meer in positieve acties zoals een verhuisbonus als je dichterbij komt wonen, al is het niet realistisch te verwachten dat iedereen op fietsafstand kan komen wonen. Bovendien is verhuizen niet voor de hand liggend bij een tijdelijk

contract en in deze woningcrisis. En al zouden we verhuizen, dan woont mijn partner verder van zijn werk en moet hij meer reizen. Dat lost niks op.' ^{SS}

Lex Roders
projectmanager vastgoed bij het Facilitair Bedrijf

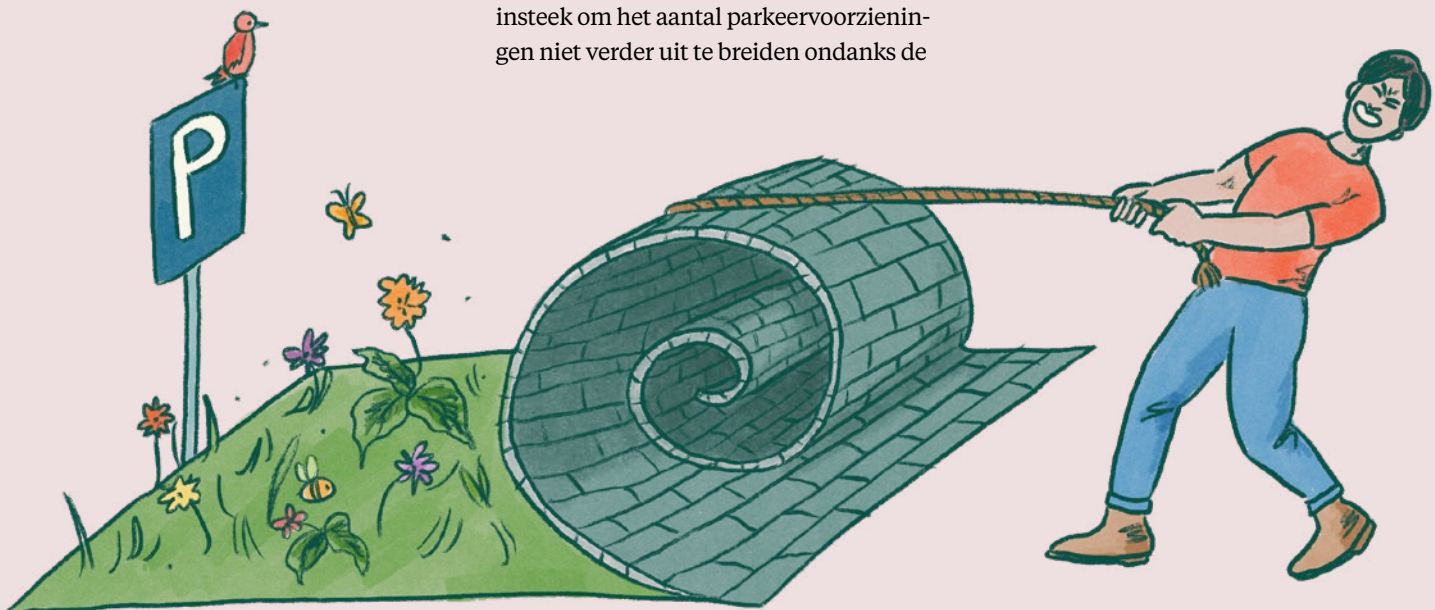
'WUR heeft een actief duurzaam mobiliteitsbeleid waarbij het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets gestimuleerd worden en het gebruik van de auto ontmoedigd wordt. **Het merendeel van de werknemers van WUR maakt ook gebruik van het ov en de fiets om naar de campus te komen.** Werknemers van WUR wonen verspreid over Nederland en voor een deel van hen is de auto een efficiënter vervoersmiddel. En WUR wil ook hen faciliteren. Betaald parkeren past daar niet goed in. Omdat de focus blijft op ov en de fiets en omdat de auto ontmoedigd wordt, is de insteek om het aantal parkeervoorzieningen niet verder uit te breiden ondanks de

forse groei van WUR. WUR kiest ervoor om de aandacht en de energie juist te richten op alternatieve vervoersmogelijkheden en stimuleert deze.' ^{RK}

Sjoerd Brandsma
docent bij Landschaps-architectuur & Ruimtelijke planning

'Ik ben niet tegen automobilisten, maar als we auto's voor onze deur willen parkeren, missen we tuinen, schaduw en een fijn groen welkom tot onze gebouwen. Wat voor campus willen we in Wageningen? Daar moeten we het over hebben. Maar morgen kunnen we al starten met experimenteren. Het bovenste parkeerdek van de parkeergarage is zelden in gebruik – enkel bij regenachtig weer. **We kunnen honderd automobilisten doorverwijzen naar dat bovenste parkeerdek** en de vrijgekomen parkeerplaatsen opwaarderen tot tijdelijke groene verblijfsruimte. Als het niet werkt, draaien we het weer terug.' ^{ME}

‘Je kijkt de prehistorische mens recht in het gezicht’

De geheimen van het veen

Landschapsarcheoloog Roy van Beek bracht de veenlijken van Noord-Europa in kaart. Een monnikenwerk dat leidt tot nieuw inzicht. Maar het resultaat is ook raadselachtig.

Tekst Roelof Kleis

Veenlijken spreken tot de verbeelding. Rond de goed geconserveerde mummies hangt een zweem van geheimzinnigheid. Wie waren deze mensen en waarom vonden ze hun einde in het veen? Zijn ze ritueel geofferd, anderszins gedood of gewoon verdwaald en verdronken? Landschapsarcheoloog Roy van Beek is er al jaren door gefascineerd. ‘Voor een archeoloog is het geweldig’, licht hij die fascinatie toe. ‘Je kunt niet dichter bij iemand komen die zo ver in het verleden heeft geleefd. Bij de best bewaarde mummies, zoals de Deense Tollund-man, zie je bij wijze van spreken de stoppels nog op de kin zitten. Je hebt het idee dat je iemand uit de prehistorie recht in het gezicht kijkt.’

Dat geldt zeker ook voor het meisje van Yde (Drenthe), het veenlijk waarover Van Beek in 2019 publiceerde. Het rond het begin van onze jaartelling ritueel gewurgde 16-jarige meisje kreeg door reconstructie letterlijk een gezicht aangemeten. Van Beek vulde op basis van archeologie, bodem- en stuifmeelonderzoek haar leefwereld in. Het zijn vondsten als deze die het beeld van de veenlijken bepalen. Maar is dat wel terecht? Nee, zegt Van Beek resoluut. ‘We hebben ons lang blindgestaard op een kleine groep vondsten, die wel heel aansprekend

Hallonflickan ofwel het 'frambozenmeisje', gevonden in Zweden, was tussen 15-20 jaar oud toen ze stierf. Ze kreeg haar bijnaam vanwege een grote hoeveelheid frambozenpitjes die bij haar maag werden gevonden • Foto Wikimedia Commons

‘Mijn werk eindigt vaak in speculatie’

en spectaculair zijn, maar slechts een snippertje van het complete verhaal vertellen. Er zijn boekenkasten vol over geschreven, waardoor een bepaalde visie op veenlijken is ontstaan, die voor een belangrijk deel ongefundeerd is. Dat is eigenlijk zorgwekkend.’

Botten

Van Beek bestudeerde het voorkomen van veenlijken in Noord-Europa. Hij bracht voor het eerst de vondsten van veenlijken in kaart van Ierland tot de Baltische staten. Daarbij beperkte hij zich niet alleen tot de goed bewaarde mummies, maar betrok hij ook skeletten en skeletresten in het overzicht. ‘Als je breder kijkt, krijg je een ander verhaal’, zegt hij nu. ‘Ik dacht eerst ook dat die mummies niet te vergelijken zijn met losse botresten. Tot op een gegeven moment het kwartje viel. Het meisje van Yde is in wezen niet anders dan een vondst elders van een restantje botten. Je moet die vondsten combineren. Bovendien, mummies zeggen niet alles. In bepaalde opzichten zijn ze goed bewaard. Ze hebben nagels, huid, haar en soms kun je zelfs zien wat ze als laatste hebben gegeten. Maar ze bevatten meestal geen botmateriaal. Een mummie is een zak met huid. Uit skeletten haal je andere informatie. Soms zelfs doodsoorzaken.’

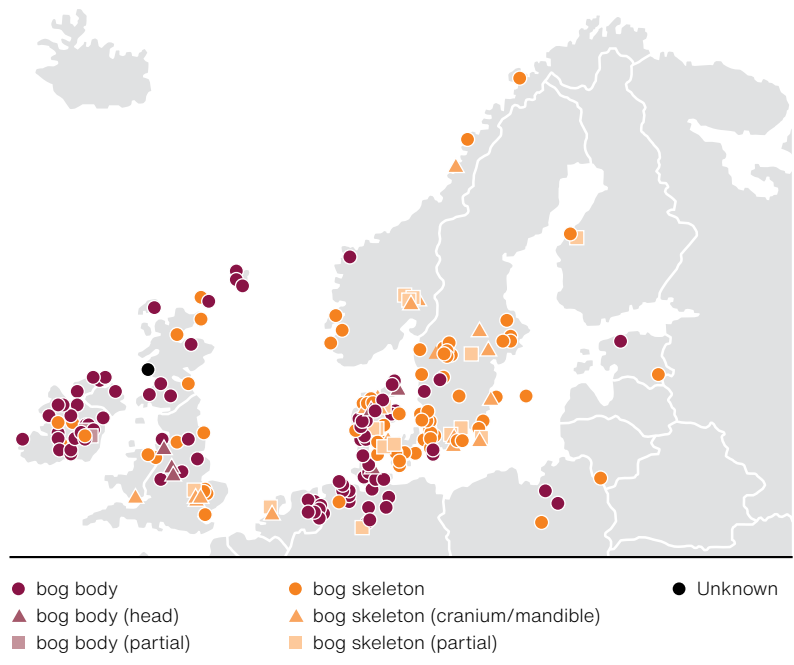
Geen begraafplaats

De met een internationaal team van experts opgezette database veenlijken telt meer dan 1000 personen, verdeeld over 266 vindplaatsen, en omspannt 7 millennia. Gek genoeg zijn die vondsten niet evenredig verdeeld over de tijd. Sterker nog, toepassing van statistiek levert een raadselachtig patroon op van zeven pieken met lange tussenpozen waarin beduidend minder of zelfs nauwelijks lijken bekend zijn. Hoe kan dat? ‘Dat is de kernvraag’, zegt Van Beek. ‘De eerste vondsten komen in het neolithicum voor (vanaf 11.000 v.Chr. – red.). In die landbouwsamenlevingen ontstond voor het eerst clustering van bevolking. Bovendien ontstond toen op grotere schaal veen. Zonder veen geen veenlijken. Maar waarom zijn er pieken en dalen? Ik weet het niet. Misschien heeft het te maken met culturele keuzes en offerrituelen. Bij de grote piek aan vondsten uit de ijzertijd en de Romeinse tijd bijvoorbeeld is dat zeker het geval. Maar er is denk ik niet één duidelijke oorzaak voor die pieken. Het zal een complex samenspel van factoren zijn. Je kunt al die lijken niet op een hoop gooien.’

Dat het veen dienst deed als begraafplaats is volgens

Van Beek uitgesloten. ‘Voor deze tijdsspanne is goed bekend wat een normale begrafenis was. Je hebt de hunebedden, de grafheuvels, de urnenvelden. Veenlijken zijn een afwijking daarvan. De vraag is waarom deze mensen geen recht hadden op een normale begrafenis. Waren het misdadigers, mismaakten, of anderszins verstotenen, die niet thuishoorden in hun samenleving? Naast individuele vindplaatsen heb je plekken waar bij herhaling mensen zijn achtergelaten. Een soort cultusplaatsen, waar werd geofferd. Op dat soort plekken kom je ook regelmatig kinderlijken tegen.’

Minder dan 20 procent van de veenlijken kwam aantoonbaar door geweld om het leven. Maar hier neemt Van Beek een slag om de arm. ‘Je kunt lang niet altijd vaststellen of er geweld in het spel is geweest. Veel van de vondsten zijn vanaf 1880 tot de eerste helft van de 20e eeuw gedaan. Niet alles is goed bewaard en geregistreerd. Je moet het doen met wat er is. Wij hebben voor deze studie voor het eerst ook Centraal- en Oost-Europa erbij betrokken. Daar zijn uitgestrekte veengebieden. In de Baltische staten wordt nog steeds veen gewonnen. Toch is daar minder gevonden dan ik had gehoopt. Dat komt mogelijk doordat vondsten niet zijn vastgelegd. Dat is de tragiek van een archeoloog. Mijn werk eindigt vaak in speculatie.’ Wat volgens Van Beek wel vast staat, is het belang om venen te beschermen. ‘Niet alleen vanwege hun biodiversiteit, maar omdat ze ons iets te zeggen hebben over wie wij zijn. Het zijn belangrijke archieven. Veen vertegenwoordigt zeventienduizend jaar menselijke interactie met dit soort landschap. ■

Verspreiding van menselijke resten in moerassen • Bron: Van Beek et al

6 tips bij geldstress

SLIMMER OMGAAN MET JE CENTEN

Een keertje pijn in je portemonnee, bijvoorbeeld na een uitbundige feestmaand, is niet meteen een ramp, maar serieuze geldstress kan ingrijpende gevolgen hebben: je IQ gaat er zelfs substantieel door achteruit*. *Resource* deed mee aan een WUR-workshop over financiële veerkracht en leerde het oerbrein temmen.

Onder studenten is het vrij normaal om ruiterlijk toe te geven dat je aan het eind van je geld nog een stukje maand over hebt. Maar hetzelfde overkomt WUR'ers met een prima salaris en die hoor je daar eigenlijk nooit over: taboe! Met schaamte los je geldstress echter niet op, integendeel. Om medewerkers te helpen financieel gezond te blijven dan wel te worden – geldzorgen drukken vaak een groot stempel op iemands leven en zelfs werk – biedt WUR via vital@work met enige regelmaat een online workshop aan over financiële veerkracht. *Resource* woonde zo'n sessie bij en noteerde deze eyeopeners.

1. Het gaat niet om geld

Geldstress gaat niet om geld, maar om gedrag – dingen die je wel of niet doet met je geld, benadrukken trainers Eef van Opdorp en Petra Verstappen, beiden budgetcoach. Grootste valkuil: veel gedrag gaat op de automatische piloot. En naarmate de geldstress toeneemt, neemt het nogal hedonistische oer-

Blogs studenten & centen

Journalist Maaïke Wind durfde jarenlang niet te kijken hoe hoog haar studieschuld was. Totdat ze toch keek, zich kapot schrok en er zo klaar mee was dat ze in twee jaar dik 30.000 euro afloste. Haar blog Fuckdiestudieschuld is een aanrader voor iedereen die slimmer met z'n centen wil omgaan. Ook de blog Skere Student van Resource-columnist en influencer Emma Mouthaan zit vol handige geldtips.

brein ('yolo – you only live once') het steeds meer over van de verstandigere neocortex. Gevolg: hoe groter je geldzorgen, hoe irrationeler je (intuïtieve) financiële beslissingen. De remedie? Voorkom impulsieve beslissingen over geld, want die wint je yolo-oerbrein geheid en dan blijf je blut. Dus: boodschappen doen met een lijstje, minstens één nachtje slapen over een

Tekst Marieke Enter

grotere uitgave, jezelf er voortdurend aan herinneren dat een nieuwe aankoop niet hetzelfde is als instant geluk, enzovoort. Train your brain.

2. Vermijd het mijneveld

Retailers weten prima op welke knopjes ze moeten drukken om jou te verleiden toch die aankoop te doen. Sta je even niet zo sterk in je schoenen of heb je gewoon geen zin in die voortdurende manipulaties? Blijf weg uit (web)winkels. Beperk je tot je noodzakelijke boodschappen – en maak dan meteen een goede prijsvergelijking, tipten sommige workshopdeelnemers, die daar zelf per week wel veertig euro mee besparen.

3. De invloed van vroeger

Om een beetje verstandig met geld om te gaan, moet je een gezonde relatie met geld zien op te bouwen. Maar als er vanuit je

* Met dertien IQ-punten zelfs, vergelijkbaar met het afnemende denkvermogen door alcoholisme of na een doorwaakte nacht.
Bron: Mani, A., Mullainathan, S., Shafir, E., & Zhao, J. (2013). Poverty impedes cognitive function. *Science*, 341 (6149), 976-980.

MENSEN DIE MEER VERDIENEN WORDEN SLORDIGER MET GELD

Foto Shutterstock

jonge jaren een emotionele lading kleeft aan geld, dan galmt dat vaak nog heel lang na. Waren er vroeger thuis bijvoorbeeld geldzorgen, of ruzieden je ouders regelmatig over geld? Grote kans dat je onderbewuste geld gelijkstelt aan gedoe en je aanspoort om er vooral niet mee bezig te zijn. De kunst is om geld te zien voor wat het is: gewoon geld. Het maakt niet gelukkig, maar is het evenmin het slijk der aarde waar je je verre van moet houden.

4. Genoeg geld maakt slordig

Als mensen meer gaan verdienen, worden ze vaak slordiger met geld. De noodzaak ontbreekt om goed overzicht te houden. Gebeurt er dan iets onverwachts – een energierekening die verdrievoudigt, je raakt arbeidsongeschikt of je geliefde zet je de deur uit – dan kom je alsnog in de problemen. En, minder dramatisch maar wel zonde: je geeft

ongemerkt veel geld uit aan dingen die er eigenlijk niet toe doen. Dagelijks 4,95 voor een caramel macchiato voor onderweg is misschien geen rib uit je lijf, maar jaarlijks komt dat neer op bijna 1300 euro. Wil je dat er echt aan uitgeven?!

5. De 10 cent regel

Bij financiële veerkracht hoort een buffer, dat weet iedereen. Maar hoe groot hoort zo'n buffer te zijn? Volgens de budgetcoaches is een goede vuistregel – eentje die het ook waard is om je eventuele kinderen bij te brengen – om van elke euro die er binnenkomt 10 cent apart te zetten.

6. Doe het nou gewoon...

Een pesthekel aan administratie, schrijver dezes kent het. Maar zie het als een goedbetaald klusje, adviseren de budgetcoaches. Weten wat erin komt en wat eruit gaat is dé manier om grip op je geld

Hulp bij grote geldzorgen

Bij (dreigende) financiële problemen geldt: hoe eerder je ze aanpakt, hoe beter. Blijf er niet in je eentje mee doormodderen, maar stap over je schroom heen en schakel hulp in. Goede adressen in Wageningen zijn bijvoorbeeld Humanitas Thuisadministratie en Schuldhulpmaatje Wageningen, waar buddies je helpen om je administratie te ordenen, weer financieel overzicht te krijgen en eventuele schulden aan te pakken. Als je geldzorgen zo groot zijn dat je werk of studie erdoor worden beïnvloed, kun je ook een beroep doen op WUR. Medewerkers kunnen terecht bij de bedrijfsmaatschappelijk werkers en studenten bij de studentendecanen om samen naar oplossingen te zoeken.

te houden. Met frisse tegenzin neemt *Resource* op een regenachtige kerstvakantiedag de proef op de som. De bezem door m'n abonnementen, overbodige betaalde apps stopzetten, bellen met verzekeraars en internetproviders over goedkopere opties... en ja hoor: in één middagje dik 400 euro bespaard! Zo krijg je de smaak wel te pakken. ■

DIERENTUINOLIFANT REDT DE SOORT

Met genetisch onderzoek onder de Aziatische olifanten in Europese dierentuinen hoopt promovendus Jeroen Kappelhof een solide basis te leggen onder de bescherming van deze dieren. 'De dierentuin gaat van recreatie naar natuurbehoud.' Tekst Rob Buiten

De schaarse Aziatische olifanten op het eiland Borneo vormen waarschijnlijk een ondersoort. Dat is een van de eerste opmerkelijke uitkomsten van het promotieonderzoek van dierwetenschapper Jeroen Kappelhof (Animal Breeding and Genomics).

Sinds oktober 2021 werkt hij met een beurs van NWO zowel bij WUR als bij Rotterdam Zoo, ook bekend als Diergaarde Blijdorp. Hij doet genetisch onderzoek naar de verschillende Aziatische olifanten in Europese dierentuinen. 'Dierentuinen willen heel graag bijdragen aan bescherming van dieren en ook aan herintroducties van bedreigde dieren in het wild. Maar voor je daaraan begint, moet je toch weten wat je in huis hebt', vat Kappelhof zijn onderzoeksvraag samen.

Kappelhof begon vorig jaar met het verzamelen van bloedmonsters van Aziatische olifanten in de dierentuinen die zijn aangesloten bij de European Association of Zoos and Aquaria (EAZA). 'In het wild leven naar schatting nog 35 duizend tot maximaal 50 duizend Aziatische olifanten. Daarnaast zitten er wereldwijd nog zo'n 15 duizend dieren in gevangenschap in dierentuinen en vooral ook in werkkampen in Azië. Maar van al die dieren was tot nu toe maar van negen individuen een compleet genetisch profiel gemaakt en gepubliceerd.'

De prioriteit van de onderzoeker lag bij de dieren die in het wild zijn geboren en nu in dierentuinen in Europa leven. 'Van een paar olifanten zat bloed in een biobank van EAZA, maar van de meeste olifanten moest ik zelf bloed zien te krijgen', vertelt hij. Van de eerste batch, afkomstig uit verschillende landen, heeft hij inmiddels de volledig uitgedroogde DNA-gegevens binnen. Van de Aziatische olifant, *Elephas maximus*, zijn ondersoorten bekend zoals de *E. m. maximus* die op Sri Lanka leeft; *E. m. sumatranus* op Sumatra en op het vasteland de *E. m. indicus*. Maar de eerste resultaten van Kappelhofs onderzoek wijzen erop dat er nog meer ondersoorten zijn, waaronder dus waarschijnlijk een op Borneo. Rond de eeuwwisseling werd al gesuggereerd dat de olifanten op Borneo een eigen takje in de stamboom verdienen, maar dat was alleen op basis van mitochondriële DNA, dat alleen via de moederlijke lijn overerft.

Voorgoed verdwenen

Kappelhof: 'Ons onderzoek met DNA uit de celkern wijst nu dus eenzelfde kant op: hier leeft hoogstwaarschijnlijk een aparte ondersoort die je dus *E.m. borneensis* zou mogen noemen.'

Zijn genetisch onderzoek is meer dan alleen scherpelijperij voor olifantenliefhebbers, benadrukt Kappelhof. 'Allereerst heeft het erkennen van een aparte ondersoort juridische consequenties. Wanneer je weet dat een bepaalde populatie genetisch helemaal gescheiden is van andere populaties, betekent dat ook veel voor de beschermingsstatus. Als de Aziatische olifanten van Borneo zouden verdwijnen, dan ben je dus ook echt die

'VAN DE MEESTE OLIFANTEN
MOEST IK ZELF BLOED ZIEN
TE KRIJGEN'

Onderzoeker Jeroen Kappelhof bij zijn olifanten in Rotterdam Zoo • Foto David Rozing

hele aparte tak van de stamboom kwijt. Voorgoed.’ Ook voor het dagelijks werk in dierentuinen kan dit onderzoek consequenties hebben. ‘We kijken niet alleen naar de verschillen tussen groepen, zoals deze ondersoorten, maar ook naar de overeenkomsten tussen individuen. De *genetic load* zegt iets over de schade door inteelt. Als er te veel overeenkomsten zijn tussen individuen, weet je dat je daar eigenlijk niet mee zou moeten fokken om problemen met bijvoorbeeld de vruchtbaarheid te voorkomen. Dit onderzoek zou er dus uiteindelijk toe kunnen leiden dat je bepaalde dieren alleen nog binnen de juiste ondersoort laat paren zodat je niet nog meer inteelt creëert.’

Fokprogramma's

Vooralsnog zijn die praktische toepassingen theorie, benadrukt Kappelhof. ‘De populaties Sumatraanse en Borneo-olifanten in Europese dierentuinen zijn relatief klein, dus daar hebben we waarschijnlijk niet de luxe om een ideale mix te maken, maar met de populaties uit India en Sri Lanka kunnen we op termijn hopelijk wel aan de slag.’

De onderzoeker verwacht dat dergelijke fokprogramma's de basis zullen vormen voor de dierentuinen van de toekomst. ‘Dierentuinen zijn nu, zeker in de ogen van het grote publiek, vooral voor recreatie. Maar Blijdorp en andere serieuze dierentuinen doen ook onderzoek naar behoud en herintroductie in het wild van bedreigde die-

ren. Zo doen we mee aan internationale fokprogramma's voor de rode panda, de zwarte neushoorn en nog veel meer bedreigde dieren die al zijn uitgezet in het wild. De dierentuinen zitten volgens mij in een transitie van pretparken naar natuurbeschermingsorganisaties.’ Voordat er Aziatische dierentuin-olifanten naar het wild zullen worden gebracht, zal er nog heel wat water door de Maas stromen, weet Kappelhof. ‘Maar voor de olifanten in de vele werkkampen in Azië ligt dat anders. Die zullen na een zorgvuldige training sneller terug kunnen naar het leven in het wild. Het genetisch onderzoek naar de juiste ondersoorten en de verwantschap tussen individuen zou ook daar kunnen helpen om de juiste dieren op de juiste plekken uit te zetten.’

Op dit moment kost het nog enkele honderden dollars per dier om het complete genoom van dierentuindieren te laten ontrafelen, maar technologie wordt steeds goedkoper, ook deze. ‘Ik denk dan ook echt dat dit genetische onderzoek de toekomst is voor veel meer soorten’, aldus Kappelhof.

Zijn eerste publicatie, over de aparte status van de Aziatische olifanten op Borneo, verwacht Kappelhof in de loop van dit jaar. ■

Een Afghaans vluchtelingengezin op zolder

De roep om een dak

Parisa Aqdas Karimi, gastmedewerker bij WUR, woont met haar gezin op de zolder van een Wagenings huis. En dat kan niet langer. Foto Guy Ackermans

Dit verhaal is een noodkreet. Een kreet om hulp. Marjolijn Dannenburg, medeoprichter en voormalig coördinator van WURth-while, zoekt huisvesting. Niet voor zichzelf; ze woont met haar gezin (man en 17-jarige dochter) in een twee-onder-een-kapper in Wageningen. Wel voor haar Afghaanse gasten. Sinds begin september wonen WUR-gastmedewerker Parisa Aqdas Karimi, haar man en hun drie kinderen van 9, 6 en bijna 2 jaar op de zolder van huize Dannenburg. En die situatie is niet langer houdbaar. Het begon vorig jaar met een andere noodkreet. Toen stuurde Karimi per e-mail een roep om hulp de wereld in. Als universitair docent aan de Universiteit van Kabul en voorvechter van vrouwenrechten was ze in gevaar. 'Ik heb voor ngo's gewerkt waar ik vrouwen onderwijs hoe ze voor hun rechten op moesten komen. En bij de Amerikaanse ontwikkelingsorganisatie USAID leerde ik vrouwen hoe ze toekomstige leiders konden worden.'

Tot de Taliban in 2021 de macht overnam en ontdekte dat Karimi aan deze programma's werkte en het voor haar niet langer veilig was. Ze stuurde haar boodschap de wereld in, onder meer naar WUR, waar ze ooit een online cursus had gevolgd. Die mail kwam via via bij Dannenburg terecht. 'Ik heb haar gevraagd haar cv en diploma's op te sturen. Ik wilde weten wie ze was', vertelt ze. 'Wat mij trof, was dat ze veel had gedaan aan empowerment van vrouwen en meisjes. Ze schreef: *I worked with many ngo's, where I taught most of the girls to fight for their rights and never accept any kind of violence against themselves, as well as raise their voice in society in order to reduce gender sensitivity in Afghanistan.* Ik dacht: potverdikkie, wat een powervrouw. Nu is het haar beurt en heeft zij iemand nodig die haar helpt.'

Op zolder

Dannenburg vond de leerstoelgroep Onderwijs- en Leerwetenschappen bereid om een gastonderzoeksproject op

te zetten en gefinancierd te krijgen. 'Op grond daarvan kreeg Parisa een visum voor haar en haar gezin.' En zo reisden Karimi, haar man en kinderen op 18 augustus met de auto van Kabul naar Pakistan.

Bijna drie weken later, op 8 september zagen de twee vrouwen elkaar voor het eerst op Schiphol. Dannenburg: 'Ik had acht maanden lang alleen maar online contact gehad. Het was ontzettend spannend of ze het zouden halen. En dan zie je ze daar voor het eerst met zijn vijven. Dat was echt ... wow! Alsof je het topje van de Mount Everest hebt gehaald. Best grappig: ze is nog kleiner dan ik! Twee van die kleine vrouwen hebben dat toch maar mooi voor elkaar gebokst.'

Tekst Roelof Kleis

'IN AFGHANISTAN ZOU MIJN DOCHTER BINNENKORT NIET MEER NAAR SCHOOL MOGEN'

'IK HOOP DAT ER DOOR DIT VERHAAL IEMAND OPSTAAT DIE KAN HELPEN'

Het gezin Dannenburg ving de gasten ruimhartig op in hun eigen huis. 'Ik kon niks anders vinden. Overal zitten al Oekraïners. En huisvesting was een voorwaarde om hen naar Nederland te halen. Ik wilde het daar niet op vast laten lopen. Ook niet vanwege de situatie van haar man. Hij werkte als personeelsfunctionaris bij het Inspection General Office van het Ministerie van Defensie en werd al enige tijd gezocht door de Taliban. Hij zat min of meer ondergedoken en kwam amper nog buiten.'

Bij Dannenburg woont het Afghaanse gezin nu al vier maanden op de zolder. 'In het begin was dat voor beide partijen best moeilijk', zegt Karimi. Er zijn zoveel verschillen in cultuur en religie tussen ons. Maar we zijn er nu heel gelukkig mee. We zijn dankbaar. De oudste twee kinderen gaan naar openbare basisschool De Wereld en mijn man werkt bij Brocacef, een medisch bedrijf dat medicijnen verpakt, in Ede.' Dannenburg: 'Ik ben op een maandag in oktober met hem langs een aantal Edese uitzendbureaus gefietst. Op vrijdag had hij een baan. En al na een maand kwam hij in dienst en kreeg hij loonsverhoging.'

Al vrij snel werd duidelijk dat een terugkeer naar Afghanistan onmogelijk zou zijn. 'Mijn collega's in Kabul waarschuwden me dat de Taliban wist dat ik voor ngo's had gewerkt. *Ze zijn jou niet gunstig gezind. Als je terug komt, weet ik niet wat er zal gebeuren.*' De afgelopen twee jaar waren stressvol, licht ze de beslissing verder toe. 'Toen ik naar Nederland kwam, was ik teleurgesteld en wanhopig. Hier krijg ik veel steun. Het gaat goed bij WUR. Ik mag een PhD-voorstel schrijven. Ik ben gelukkig dat ik in Nederland ben,

helemaal voor mijn dochter die nu negen is. In Afghanistan zou ze binnenkort niet meer naar school mogen. Hier kan ze leren wat ze wil.'

Hoop

Als gastonderzoeker is voor Karimi een zogeheten zoekjaar voor hoger opgeleiden mogelijk. In dat jaar kan ze haar promotievoorstel schrijven en financiering zoeken. 'Maar dan is wel huisvesting nodig', zegt Dannenburg. 'En die is dus niet te vinden. Met twee gezinnen nog een jaar in een eengezinswoning leven, is geen houdbare situatie.' De tijd dringt bovendien. Op 19 januari verloopt de huidige verblijfsvergunning. Zowel Karimi als haar man mogen dan geen betaald werk meer verrichten en moeten zich bij het COA in Ter Apel melden. Plaatsing in het azc in Wageningen zou een oplossing kunnen zijn, maar is ongewis. Dannenburg: 'Daar hopen we op. Dan kunnen ze voor een groot deel hun leven hier voortzetten. De kinderen doen het goed op school. Ze hebben als gezin hun leven hier behoorlijk op orde. Er is alle

perspectief om er hier in Nederland iets van te maken. Maar die toezegging kan het COA niet doen.'

'Ik heb mezelf vaak afgevraagd waarom ik dit doe', zegt Dannenburg. 'Parisa is maar een van de misschien wel duizenden vrouwen in deze situatie. Maar moet ik het daarom laten? De Talmoed zegt: wie één mens redt, redt de mensheid. In de Tweede Wereldoorlog namen mensen onderduikers in huis. Desondanks zijn er heel veel joden vermoord. Maar dat maakte het niet minder waardevol om enkelen te redden. Ik hoop dat er door dit verhaal iemand opstaat die kan helpen.' Dannenburg hoopt dat WUR ook voor al die andere Parisa's iets kan doen: 'Ik zou willen dat WUR de betrokkenheid die er voor Oekraïners is, uitbreidt naar Afghaanse wetenschappers.' En dan met name de vrouwen. 'Er vloeien bij mij thuis tranen voor de vrouwelijke studenten van Parisa die sinds december geen examens meer mogen doen, die niet kunnen afstuderen, die nog maar één toekomstoptie hebben: trouwen. Maar met wie? De meeste ontwikkelde mannen hebben het land al verlaten. Met ongeletterde mannen, met Talibanstrijders? Ze hebben geen enkel recht meer. Onderwijs voor iedereen is een van de wereldwijde duurzaamheidsdoelen. Daar zou WUR toch iets voor moeten kunnen betekenen? Bijvoorbeeld via online onderwijs of constructies als Scholars at Risk.' Niet toevallig is het gebruik van online leermiddelen het onderwerp waarmee Karimi zich de afgelopen maanden heeft beziggehouden. Ze wil er graag op promoveren. 'Misschien dat online onderwijs de restricties van de Taliban kan omzeilen. Ik wil de Afghaanse vrouwen weer hoop geven.' ■

DE BIJBAAN

De schoorsteen moet roken. Lenen bij Ome Duo kunnen we allemaal, maar er zijn ook studenten die hun geld op bijzondere manieren verdienen. In deze serie brengen we bijzondere bijbanen in beeld. Dit keer Sabine Boerboom (25), masterstudent Organic Agriculture, die verdiepende yogalessen geeft bij onder meer Het Yogaschooltje. Tekst Steven Snijders

‘Ik heb ernstige RSI gehad, ik kon niet eens meer afwassen! Ik zat toen in een stressvolle periode en was over mijn grenzen heen gegaan. Ik moest revalideren in het ziekenhuis. Yoga, gericht op balans en ontspanning, bracht mij weer in contact met mijzelf. Door oefeningen te doen waarmee je bijvoorbeeld flexibi-

‘Yoga kan iets spiritueels zijn, maar het hoeft niet’

liteit traint, zoek je ook je eigen grenzen op, maar wel op een *mindful* manier. Door yoga leerde ik in het dagelijks leven stressreacties beter los te laten, zoals het optrekken van mijn schouders. Als docent kan ik nu anderen helpen met luisteren naar hun lichaam. Tijdens een klassikale les loop ik door de zaal en ondersteun ik deelnemers. Bijvoorbeeld met de simpele vraag: ‘Heb jij eigenlijk door dat je je wenkbrauwen fronst?’ Vaak doet iemand dat namelijk onbewust en het voelt prettiger als je je voorhoofd ontspant.

Ik geef les in verschillende stromingen, zoals yin-yoga, flow-yoga en klassieke hatha. Klassieke hatha is gericht op het bevorderen van alle lichaamssystemen.

Foto Annemijn Meijerink

Sabine geeft yogales

Wie: Sabine Boerboom (25)

Wat: yogadocent

Waarom? yoga brengt je in contact met jezelf

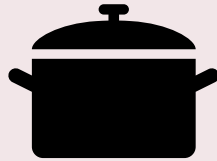
Uurloon: €5 tot €45 per uur, inclusief voorbereiding

Het vergroot je flexibiliteit en kracht leert je hoe je in je rustsysteem komt. Bij flow-yoga maak je bij elke in- en uitademing een beweging. Yin-lessen zijn gericht op pezen, gewrichten en bindweefsel. Bindweefsel zit om spieren en organen voor bescherming en verbinding. Door deze zogenoemde ‘langzame weefsels’ op te rekken, verbetert de doorbloeding en flexibiliteit. Ook blijven deelnemers bij yin-lessen langer in dezelfde poses. Deze oefeningen hebben een meditatief karakter. Dus: gedachten loslaten waar je niets aan hebt en terug gaan naar je gevoel.

Ik denk dat yoga minder zweverig is dan mensen denken. Het kan iets spiritueels zijn, maar dat hoeft niet. Je komt in contact met jezelf waardoor je juist met beide voeten op de grond belandt. Uiteindelijk is yoga gewoon een manier van bewegen.’

Ben jij of ken jij iemand met een bijzondere bijbaan? Stuur een mailtje naar steven.snijders@wur.nl

In de WUR-gemeenschap kom je alle smaken van de wereld tegen. Stevan Paunovic, masterstudent Plant Sciences uit Zürich, deelt een recept voor 'lelijke pizza'.

Smaken van WUR

Grozna pica (lelijke pizza)

'Dit gerecht komt oorspronkelijk uit een kleine Kroatische stad op een eiland in de Adriatische Zee. De keuken van dit eiland is sterk beïnvloed door zowel de Kroatische als Italiaanse keuken. Het gerecht heet *grozna pica* wat zoveel betekent als lelijke pizza. Mijn oma heeft mij geleerd dit gerecht te maken, maar omdat hier in Nederland niet alle ingrediënten te koop zijn, heb ik wat aanpassingen gedaan.

'Het eerste hoofdingrediënt, de lokale vis *zubatac* (tandbrasem), is hier moeilijk te krijgen. Ik gebruik daarvoor in de plaats meestal vegetarische fish fingers (die lijken er qua smaak heel goed op, heb ik ontdekt, en het is beter voor het milieu). Het andere hoofdingrediënt is brood. In het oorspronkelijke recept gebruik je brood dat lijkt op een kleine pizza mozzarella maar de kruiden zijn net iets anders.

Mijn advies is om gewoon het brood te gebruiken dat jij het best vindt passen of het lekkerst vindt, alles kan eigenlijk. De twee overige ingrediënten zijn rucola en mayonaise.'

- 1 Beleg de helft van het pizzavormige brood met de fish fingers in de vorm van een zon met zonnestralen;
- 2 Verwarm de oven voor op 200°C en bak het brood gedurende 10 minuten;
- 3 Haal het brood uit de oven en snijd het doormidden zodat je een helft krijgt met fish fingers en een helft zonder;
- 4 Bestrijk de helft waar de fish fingers op liggen met mayonaise en verdeel de rucola erover;
- 5 Leg de andere helft er ten slotte bovenop.
- 6 Lekker met een glaasje wijn erbij. Geniet ervan!

Ingrediënten (voor 2 personen) :

- (vegetarische) fish fingers
- klein pizzabrood of ander rond brood
- mayonaise
- rucola

Stevan Paunovic als kind in Kroatië, op zoek naar de juiste vis voor op de grozna pica (lelijke pizza).

IN MEMORIAM

SIP VAN WIEREN

Sip was ruim twintig jaar lang een geliefd docent bij de leerstoelgroep Wildlife Ecology & Conservation vanwege zijn grote kennis van het beheer van grote zoogdieren en de ecologische kennis daarachter. Voordat hij toetrad tot onze groep was hij medewerker van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (voorloper van WENR). Sips natuurhistorische en wetenschappelijke

kennis van herten, zwijnen, reeën, wolven en ganzen was legendarisch. Hij was verantwoordelijk voor de eerste introductie van Schotse Hooglanders op de Veluwe en sindsdien ook elders in Nederlandse, Duitse, Belgische en Franse natuurgebieden. Sip was een belangrijke vraagbaak voor natuurterreinbeheerders, ook ten aanzien van teken, en speelde een grote rol in het mee natuurlijk maken van terreinen in Nederland. Hij deed veel inspiratie op voor zijn werk tijdens zijn reizen in de Himalaya, Rus-

land, Kenia en elders waar hij promovendi begeleidde. Sip, natuurmensen en wandelaar, was geliefd bij zijn collega's, promovendi en studenten en geroemd om zijn scherpe inzichten.

Met veel verdriet hebben wij in de afgelopen maanden afscheid van hem moeten nemen. We wensen Marjolein veel sterkte.

Namens collega's en oud-collega's Herbert Prins en Frank van Langevelde

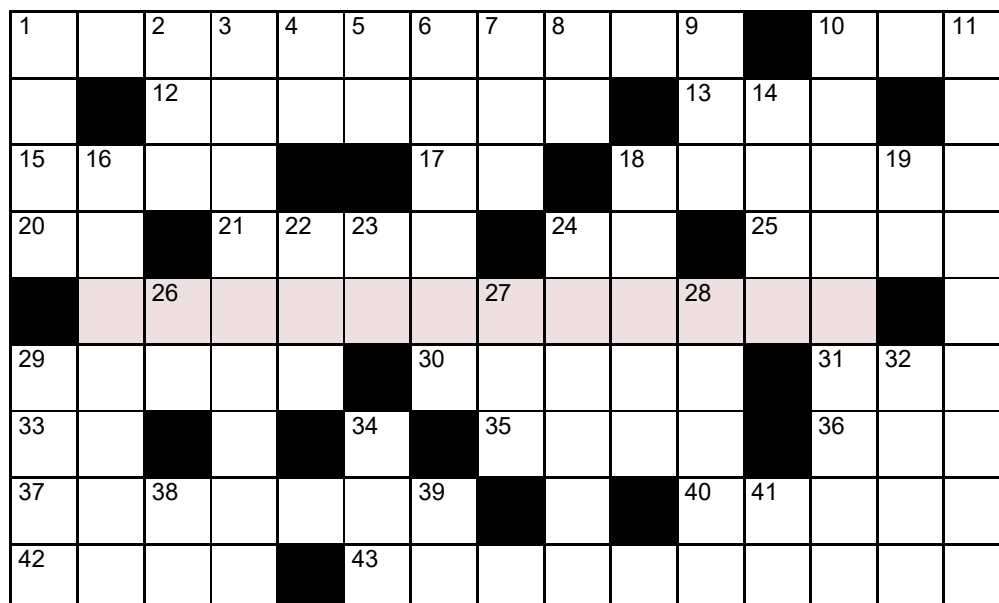
HOKJESDENKEN

Vul de puzzel in en ontdek welk(e) woord(en) er in de gekleurde vakjes staat(n). Stuur dit als oplossing naar resource@wur.nl vóór 31 januari en win een **boek of kalender**. Tip: zoek ook naar antwoorden in dit magazine en op resource-online.nl.

De winnaar mag kiezen uit *De Plantenjager uit Leningrad* van Louise O. Fresco óf de *Wageningen Verjaardagskalender 2.0* met dronefoto's gemaakt door Dronewageningen.

Horizontaal

1. Helpt studenten en medewerkers bij het omgaan met geld
10. Veroorzaakt verkoudheid
12. Engelse hoorn
13. Ter __ komen
15. Geeft Sabine Boerboom les in
17. Hello!
18. Kreeg een camera van Fee Smulders
20. Leijten, Kwint, Van Dijk
21. Droge stengels
24. Amsterdamse collega van WUR
25. Wijsje
29. Afvallen op het sportveld?
30. Groen of Jess
31. Mieke van der __, presentatrice
33. Landskampioen in 1981 en 2009
35. Net zo
36. Quercus
37. Heel graag willen
40. Tussen Hengelo en Almelo
42. Lichtekooi

43. Paul Hoekstra won de Coverprijs vanwege onderzoek naar deze lianen

Verticaal

1. Backstreet of Beach
2. Hallo!
3. Telecommunicatiemiddel
4. Luctor __ emergo
5. Oud-collega van WUR
6. Onderzoeksgroep
7. __ Wan Kenobi, Star Wars

8. __ 2023
9. Vraagt een spook
10. Delen, aftrekken, vermenigvuldigen
11. Schreef archeoloog Roy van Beek over
14. Verstandig verhaal
16. Omhooggaan
18. Film met Kim van Kooten
19. Toegankelijke collega van WUR
22. Sn
23. Renuim

24. De eerlijke __
26. Binnen de lijnen
27. Steve __, Amerikaanse gitaarvirtuoso
28. Dans met ballen
29. Mogen zwangere PhD'ers niet in werken
32. __ kleine Nachtmusik
34. Cilinder met een kwastje
38. Oosters bordspel
39. *De Kennis van* __, wetenschapsprogramma
41. Steriele ruimte

Oplossing puzzel uit Resource #8

E	C	O	F	I	L	O	S	O	O	F	S	I	K
N	A	S	O	N	I	A		N	E	E	P		U
N	N		R	T	L		W	A	D		B	A	M
E	D	O		E		P	E	P	E	R		R	I
	E	N	E	R	G	I	E	P	R	Y	Z	E	N
T	L		S		A	A	I		V		E	R	I
H	A	T	T	U	M		G	R	O	S	S	I	E
E		O		R	E	U		E	E	K		B	M
A	L	P	E	N		T	A	P	D	A	N	S	E

De oplossing van de puzzel uit Resource #8 (15 december 2022) is 'energieprijzen'. De winnaar is Murat Oral. Gefeliciteerd! We nemen contact met je op.

Colofon

Resource is het onafhankelijke medium voor studenten en medewerkers van Wageningen University & Research. *Resource* brengt nieuws, achtergronden en duiding. Op resource-online.nl verschijnen dagelijks nieuwe berichten. Het magazine verschijnt tweewekelijks op donderdag.

Contact Vragen en opmerkingen voor de redactie: resource@wur.nl | www.resource-online.nl

Redactie Willem Andrée (hoofdredacteur), Helene Seevinck (eindredacteur), Roelof Kleis (redacteur), Luuk Zegers (redacteur), Marieke Enter (redacteur), Stijn Schreven (redacteur), Coretta Jongeling (online coördinator), Thea Kuipers (secretariaat).

Vertalingen Clare McGregor, Meira van der Spa, Clare Wilkinson

Vormgeving Alfred Heikamp, Larissa Mulder

Basisontwerp Marinka Reuten

Coverfotografie Eric Scholten

Druk Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

Abonnement Een abonnement op het magazine kost €59 (buitenland €135) per academisch jaar. Opzeggen voor 1 augustus.

ISSN 1389-7756

Uitgever Corporate Communications & Marketing, Wageningen University & Research

Foto Marte Hofsteenge

GEBOUWEN VAKER DICHT OM ENERGIE TE BESPAREN

Na de succesvolle sluiting in de kerstperiode van een aantal gebouwen op de campus om energie te besparen, overweegt WUR nu om vaker gebouwen dicht te houden. 'Hoe vaker we dichtgaan, hoe minder energie we gebruiken.'

Als pilot zullen onderwijsgebouwen Orion, Forum en de Leeuwenborch de komende maand nog maar vier uur per dag open zijn. 'Tussen 11.00 en 15.00 om precies te zijn', zegt campusmanager Brenda Sluiter. 'Dat zijn de momenten waarop studenten het liefste samenkomen op de campus, zo blijkt uit een enquête die we hebben rondgestuurd. Veel studenten zouden graag langer uitslapen, rustig opstarten en dan rond 11.00 uur met een koffietje naar college. Om 15.00 uur zijn ze moe en willen ze gaan chillen of sporten. Door naar de wensen van onze studenten te luisteren, hoeven we de verwarming niet van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat aan te doen.'

Tijdens de pilot zullen docenten hun college twee keer zo snel moeten geven. 'Er is minder tijd per college, dus het tempo moet omhoog', zegt Sluiter. 'Ik besef dat dat

uitdagend lijkt, maar op YouTube staan goede tutorials over snelpraten. Als studenten het college opnemen, kunnen ze het thuis nog eens op halve snelheid afspelen en terugluisteren. Ik zie het probleem niet.'

Andere campusgebouwen zijn ook minder vaak open tijdens de pilot. Sluiter: 'In Atlas is het op dinsdag druk, maar de rest van de week zit er bijna niemand. Dan kun je op de andere dagen van de week de deur beter helemaal dichtdoen, hoef je ook geen energie te gebruiken.' Door de energiebesparing hoopt WUR het goede voorbeeld te geven in de energiecrisis. 'We moeten allemaal een steentje bijdragen', zegt Sluiter. 'Dit is wat wij als universiteit kunnen doen.'